

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SU ÜRÜNLERİ AVLAMA VE İŞLEME TEKNOLOJİSİ ANABİLİM

DALI

**BALIKÇI GEMİSİ GERİ-ALIM PROGRAMININ
DEĞERLENDİRİLMESİ (ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGÜR ÜREYİL

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ALKAN ÖZTEKİN

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SU ÜRÜNLERİ AVLAMA VE İŞLEME TEKNOLOJİSİ ANABİLİM DALI

**BALIKÇI GEMİSİ GERİ-ALIM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ
(ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGÜR ÜREYİL

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ALKAN ÖZTEKİN

ÇANAKKALE – 2024

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Özgür ÜREYİL tarafından Doç. Dr. Alkan ÖZTEKİN yönetiminde hazırlanan ve 23/08/2024 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Balıkçı Gemisi Geri-Alım Programının Değerlendirilmesi (Çanakkale İli Örneği)**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Su Ürünleri Avlama ve İşleme Teknolojisi Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Alkan ÖZTEKİN

(Danışman)

Prof. Dr. Adnan AYZAZ

Doç. Dr. Uğur KARADURMUŞ

.....

.....

.....

Tez No : 10665719

Tez Savunma Tarihi : 23/08/2024

.....
Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

03/09/2024

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Özgür ÜREYİL

23/08/2024

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında, çalıŐma sűresince benden yardımlarını esirgemeyen değerli danıŐman hocam Doç. Dr. Alkan ŐZTEKİN, alıŐma boyunca tűm zorlukları benimle paylaŐan iŐ arkadaŐım Ahmet MAZMANOęLU, anket çalıŐmalarına katılan balıkçılara ve hayatımın her evresinde bana desteklerini esirgemiyen ve bana katlanan değerli eŐim Nazan ŐREYİL, biricik kızım Elif ŐREYİL, beni bugűne getiren annem Hediye ŐREYİL ile babam Yusuf ŐREYİL'e sonsuz teŐekkűrlerimi sunarım.

Őzgűr ŐREYİL
anakkale, Ağustos 2024

ÖZET

BALIKÇI GEMİSİ GERİ-ALIM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ (ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ)

Özgür ÜREYİL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Su Ürünleri Avlama ve İşleme Teknolojisi Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Alkan ÖZTEKİN

23/08/2024, 44

Deniz ürünlerimizin sürdürülebilirliğinin sağlanması için av filomuzdaki gemi sayısının, birim av gücümüzün, avcılık yasaklama tarihlerinin bilimsel olarak uygunluğun sağlanması gerekmektedir. Ülkemizde su ürünleri kaynaklarının korunması, su ürünleri avcılığına ait verilerin elde edilmesi, su ürünleri avcılığı ile ilgili yükümlülükler ile sınırlamaların düzenlenmesi Tarım ve Orman Bakanlığının hükmündedir. Balık stoklarının aşırı sömürülmesi yapılan yasaklar ve sınırlamalar ile çözülemediği bir gerçektir. Bu amaçla Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından stokların korunması, av baskısının azaltılması ve stokların korunması için 10 m ve üzerindeki balıkçı gemi sahiplerine avcılıktan çıkmalarını kabul etmeleri halinde destek ödenmesine ilişkin tebliğler çıkarılmıştır. Avcılıktan çıkma desteği başvuruları; 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2017 yıllarında çıkarılan tebliğler ile Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı il müdürlükleri aracılığı ile alınmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Çanakkale Bölge Liman Başkanlığı'nın Çanakkale Bağlama Kütüğü ve Milli Gemi Sicilinde kayıtlı balık avlama tekneleri üzerinden yapılan desteklemenin etkili olup olmadığı değerlendirilmiştir. Araştırmanın ana hedefleri şunlardır: balıkçı gemisi sahiplerinin önceki balıkçılık faaliyetlerinin tespit edilmesi, aktif balıkçılık durumlarının ortaya konulması, aktif balıkçılık yapan teknelerin en çok avladığı türler ve av miktarlarının tespit edilmesi, avcılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği av sahalarının saptanması, gemi sahiplerinin yıllık gelir ve gider durumlarının incelenmesi, balıkçılıktan çıkma nedenlerinin belirlenmesi, balıkçılığa geri dönme taleplerinin ortaya konması, balıkçılığa geri dönülmesi durumunda tercih

edilecek avcılık ekipmanının belirlenmesi, teknenin gerçek bedelinin ve program kapsamında ödenen değerin saptanması ve gemide çalışan personel durumundan potansiyel istihdam sorunlarının tespit edilmesidir. Bu amaçlar doğrultusunda başvuru yapan 63 balıkıdan 52'sine ulaşılmış ve yüz yüze ile telefon aracılığıyla anket yapılmıştır.

Sonuç olarak Çanakkale ili özelinde yapılan balıkçı gemisi geri-alım programının balıkçıların %95'i tarafından başarılı ve olumlu bulunduğu anlaşılmıştır. Bu alışma ileriki aşamalarda yapılacak olan geri-alım programı ile ilgili politikalar geliştirilmesine ve sürdürülebilir balıkçılık yönetimi çalışmalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Balıkçılık Geri-Alımları, Avcılık Kapasitesi, Balıkçılık Yönetimi

ABSTRACT

EVALUATION OF BUY-BACK PROGRAM FOR FISHING VESSEL (SAMPLE OF ÇANAKKALE PROVINCE)

Özgür ÜREYİL

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Fishing and Processing Technology

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Alkan ÖZTEKİN

23/08/2024, 44

In order to ensure the sustainability of our seafood, it is necessary to ensure that the number of vessels in our fishing fleet, our unit fishing power and fishing ban dates are scientifically appropriate. In our country, the Ministry of Agriculture and Forestry is responsible for the protection of fisheries resources, collection of data on fisheries, regulation of obligations, restrictions and prohibitions on fisheries. It is a fact that overexploitation of fish stocks cannot be solved by prohibitions and restrictions. For this purpose, the Ministry of Agriculture and Forestry has issued notifications regarding the payment of support to the owners of fishing vessels of 10 m and over in order to protect stocks, reduce fishing pressure and ensure sustainable fisheries. Applications for support for quitting fishing were received through the Provincial Directorates of the Ministry of Agriculture and Forestry with the notifications issued in 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 and 2017.

In this study, whether the support made with the ratio of fishing vessels registered in Çanakkale Mooring Registry and National Vessel Registry is effective or not, determining the past fishing activities of the ship owners and revealing whether they are actively fishing or not, determining the species and the amount of catch caught by the active fishing vessels, determining the fishing areas where they fish, determining the annual income / expense status of the ship owner, It was aimed to determine the reasons for quitting fishing, to determine whether there is a desire to return to fishing, to know the fishing gear to be preferred if returning to fishing, to determine the actual value of the vessel and the value paid in the program, and finally to determine potential employment problems from the

information of the personnel working on the vessel. 52 of the 63 fishermen who applied were reached and a face-to-face and telephone survey was conducted.

As a result, it is understood that the fishing vessel buy-back program in Çanakkale province was found to be successful and positive by 95% of the fishermen. This study will contribute to the development of policies related to the buy-back program to be carried out in the future and fisheries management.

Keywords: Fisheries Buy-Back, Fishing Capacity, Fisheries Management

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR ÖZETİ

5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL YÖNTEM

14

3.1. Materyal/Yöntem.....	14
3.2. Veri Toplama.....	15
3.3. Verilerin Değerlendirilmesinde İzlenen Yöntem.....	19

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

21

4.1. Geri-Alımlara ait Bulgular	21
4.2. Geri-Alım Programının Değerlendirilmesine ait Bulgular ve Tartışma.....	32
4.2.1. Programdan Yararlanan Balıkçılarının Yaş Dağılımı.....	32

4.2.2. Eğitim Durumu.....	32
4.2.3. Ekonomik ve Sosyal Durum.....	32
4.2.4. Programın Faydası ve Devamlılığı.....	32
4.2.5. Katılım Nedenleri.....	33
4.2.6. Genel Değerlendirme.....	33
4.2.7. Tartışma.....	33
BEŞİNCİ BÖLÜM	
SONUÇ ve ÖNERİLER	
38	
KAYNAKÇA	41
EKLER.....	I
EK 1. BALIKÇI BARINAKLARI.....	I
EK 2. ANKET.....	VII
EK 3. ETİK KURUL İZİNİ.....	IX

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
DFO	Department of Fisheries and Oceans
FAO	Food and Agriculture Organization
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	United Nations
WWF	World Wildlife Fund
WDF	Washington Department of Fisheries Commercial Fishing Fleet
UKMAFF	UK Ministry of Agriculture, Fisheries and Food
ODNF	Oregon Department of Fish and Wildlife
NMFS	National Marine Fisheries Service
NEFMC	New England Fishery Management Council
DFO	Department of Fisheries, Oceans
WDFA	Washington Department of Fish, Wildlife
KW	Kilowatt
BHP	Brake Horse Power
₺	Türk Lirası
USD	United States Dollars
TRY	Türk Lirası Yeni

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Program başvuru yılı ile sayısı	15
Tablo 2	Başvuru yılına göre tekne boyları	15
Tablo 3	Geri-alım programının parasal değeri	34
Tablo 4	Türkiye'deki su ürünleri avcılık miktarı ve değeri	34

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Anket gerçekleştirilen kişi ve yerlerden bazıları	16
Şekil 2	Anket yapılan bölgeler	18
Şekil 3	Avcılık yapılan bölgeler	18
Şekil 4	Katılımcıların yaş aralığı	21
Şekil 5	Katılımcıların eğitim durumu	22
Şekil 6	Katılımcıların bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı	23
Şekil 7	Katılımcıların tecrübe yılı	24
Şekil 8	Tekne yaşları	25
Şekil 9	Tekne makine yaş aralığı	25
Şekil 10	Makine beygir (BHP) gücü	26
Şekil 11	Av araçları	27
Şekil 12	Avcılık günü	27
Şekil 13	Avlanan tür	28
Şekil 14	Personelin balıkçılığa devam durumu	29
Şekil 15	Programın değerlendirilmesi	29
Şekil 16	Balıkçılığa devam durumu	30
Şekil 17	Programa katılım nedeni	31
Şekil 18	Deniz ürünleri avcılığı, 2013-2023	36

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Balıkçılık yönetiminde aşırı avcılığı önlemek için balık stokları ile avcılık kapasitesi arasında dengeli bir ilişki kurmak son derece önemlidir. Bu dengenin korunmasında çeşitli uygulamalar kullanılmaktadır; bunlar arasında balıkçılık sahalarının süreli veya sürekli kapatılması, av yasakları, av araçları yasakları, av araçlarının sınırlandırılması, dönemsel yasaklar ve tür yasakları yer almaktadır. Bu uygulamalardan biri de, mevcut filo durumunun azaltılmasında uygun bir yöntem olarak kabul edilen geri-alım programlarıdır. Balıkçılıkta geri/alım programları, mevcut filo kapasitesini azaltarak balıkçılıktaki çabayı düşürmek amacıyla uygulanmaktadır (Holland vd., 1999). Geri/alım programları, genelde üç sınıfa ayrılmaktadır:

- 1) Yalnız teknelerin geri alınma programları.
- 2) Yalnız lisansların (izinlerin) geri alınma programları.
- 3) Her ikisi beraber uygulanan programlar.

Bu programlar, genellikle devlet fonları ile desteklenmektedir (Squires, 2010). İlk olarak geri/alım programı, 1970 senesinde Kanada'daki somon balıkçılığı için uygulanmıştır (Frazer, 1980). Bu program da beş geri-alım işlemi sonucunda toplamda 300 milyon dolar harcanmış ve filo durumunda %66 oranında bir azalma sağlanmıştır (Grafton ve Nelson, 2007).

Bugüne kadar, tekneler ve lisanslar için geri/alım programları İngiltere, Avustralya, Güney ve Kuzeydoğu Asya, Kanada, Amerika, Meksika, Kolombiya ve Avrupa balıkçılığında uygulanmıştır.

Curtis ve Squires (2007), balıkçılıktaki geri-alımların hangi amaçla bir yönetim aracı olarak kullanıldığını 8 madde ile açıklamaktadır;

- 1) Direk ekonomik etkinliği geliştirmek,
- 2) Filoların modernizasyonu,
- 3) Yönetimler arasındaki geçişi uyarlamak,
- 4) Balıkçılık haklarına dayalı yönetim yaklaşımına yönelik alternatif oluşturmak,
- 5) Kriz ve afete yardım oluşturmak,

- 6) Tazminat ile dağıtım sorunlarına belirlemek,
- 7) Aşırı sömürülen stokları sürdürülebilirliğini sağlamak,
- 8) Biyolojik çeşitliliği korumaktır.

Ülkemizde avcılık yapan teknelerin ruhsat alma mecburiyeti Osmanlı döneminden beri sürmektedir. Osmanlı tarihinde, avcılık tezkere ile yapılmış; tezkere olmadan yapılan avcılık, hukuki olarak suç sayılmıştır. 1904 yılında av tezkereleri çıkmıştır. Bu tezkerelerde, kişinin isim ve şöhreti, adresi, fizikî eşkâl durumu, avlanacağı yer, tezkerenin hangi tarihlerde geçerli olduğu, harç miktarı ile birlikte belirtilmektedir. Av tezkereleri üzerinde dikkatle durulmasının sebebi, avcılığın geniş bir nüfusu kapsaması, harç bedellerinin miktarının büyük yekûn tutmasından kaynaklanmaktadır. Yüzyılın sonuna doğru, tezkere harcının bir bölümü Düyun-ı Umumiye'ye tahsis edilmiştir (Yarcı, 2009).

Kanun Evvel 1318 / 13 Ocak 1903 tarihinde Zabıta Saydiye Nizamnamesi'nin 29. maddesi tekrar düzenlenmiştir. Bu düzenleme çerçevesinde, 39. madde şu hükmü içermektedir:

Madde 39' a göre; Boğaziçi ve Marmara Denizi'nde, Bahr-ı Sefid Boğazi'nin ötesinde, hem kıyılarda hem de körfezlerde ve limanlarda balık avına yönelik sürtme yöntemiyle yapılan avcılık yasaklanmıştır. Bu yasak, Boğaziçi ve Marmara Denizi'ni kapsadığı gibi, boğazlar dışındaki serbest denizlerde ve Osmanlı sahillerinin 3 mil açığına kadar da geçerlidir. Ayrıca, makinalı kayıklar ve sikafander adı verilen özel araçlarla sünger avcılığı da yasaklanmıştır. Yasağın ihlali durumunda, av araçlarına, sandallara ve makinelere yetkili makamlar tarafından el konulması ve tekrar eden ihlallerde ise av araçlarına el konulmakla birlikte, kişilere 50 ila 100 lira arasında para cezası uygulanması karara bağlanmıştır.

Bu düzenleme, Boğaz ve Marmara Denizi'nde balıkçılığı düzenleyen yeni yasakları ve sünger avcılığının kurallarını belirlemekte olup, yasaklara aykırı hareket edenler için cezai yaptırımlar öngörmüştür (Yarcı, 2009).

Düyun-ı Umumiye, öncelikle balık avcılığını denetlemeye çalışmış, 1903 yılında özel teminatlı, Sayd-ı Mahi İstikraz Mukavelenamesi'nin imzasında en önemli rolü üstlenmiştir. Ancak idare'nin zorlamalarını Saray ve Bâbiâli'nin kabullenmesi, Osmanlı avcılığını teknik açıdan geliştirmiş ve vergi alımında disiplini de sağlamıştır (Yarcı, 2009).

Kırsalda jandarmaya verilen avcılık denetim yetkisi, merkezde polis teşkilatına devredilmiştir. Bu değişiklik, 5 Ra1325/5 Nisan 1322 (18 Nisan 1907) tarihinde yürürlüğe giren Polis Nizamnamesi'nin 5. kısmında düzenlenmiştir. Bu kısım, nizamnamenin 102. ila 144. maddeleri arasında yer almaktadır ve "Mevaddı Şetta" başlığını taşımaktadır. Polis Nizamnamesi'nin 116. maddesi, Sayd-ı Berri ve Bahri Nizamnameleri çerçevesinde şu hükmü getirmektedir: "Sayd tezkeresi almaksızın kara (berren) ve deniz (bahren) avcılığı yapanlar, ayrıca av sezonu dışında avlanmak isteyenler, tezkereleri olsa bile yasaklanacaktır. Bu kişilerin av araçları ve av silahları polis tarafından alınacak ve zapt edilecektir." Bu düzenleme, kara ve deniz avcılığının tezkeresiz yapılmasını yasaklamakta, av sezonu dışında avlanmanın da men edildiğini belirtmektedir. Yasaklara uymayan kişilerin av araçlarına polis tarafından el konulacağı ifade edilmektedir (Yarcı, 2009).

Türkiye'de balıkçılık sektöründe lisans uygulamasına 1973 senesinde başlanmıştır. 1991 yılında, ruhsat tezkerelerinin düzenlenmesi sıkılaştırılmış ve 1994, 1997 ve 2001 yılları için çok az ilave ruhsat verilmiştir. 2002 yılından itibaren ise yeni ruhsat verilmemiştir. Bu tarihten sonra, mevcut balıkçı gemilerine sadece bir kez kullanılmak üzere %20 boy artışı imkânı tanınmıştır (Üstündağ, 2010). Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2014 yılı verilerine bakıldığında ise, 2013 yılında su ürünleri ruhsat tezkeresi olan 13,727 adet balıkçı teknesi bulunmaktaydı. Ülkemizde 2012 yılında ilk kez uygulamaya konulan gerilim programı, 28328 sayılı Resmi Gazete'de Haziran 2012 tarihinde yayımlanmıştır. Bu program, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2012/51 numaralı 'Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği' çerçevesinde yürütülmüştür. Program dâhilinde, su ürünleri ruhsat tezkeresine sahip 12 metre ve üstü balıkçı teknesi sahiplerine, gemilerini avcılıktan çıkarma karşılığında, tekne boyuna göre belirli miktarlarda destekleme yapılmıştır. Destekleme miktarları; 12-20 metre uzunluğundaki tekneler için 10 bin TL, 21 ile 30 metre uzunluğundaki tekneler için 15 bin TL ve 31 m ve üzerindeki gemiler için 20 bin TL olarak belirlenmiştir (GTHB, 2012).

Bu çalışma Ülkemizde 2012 yılında başlayan balıkçılıktan çıkma desteğinin 2013'te I. kuşak, 2014'de II. kuşak, 2015'da III. kuşak ve 2016'de ise IV. kuşak geri alımlar ile devam eden bu süreçlerin Çanakkale ili özelinde beş geri alım sürecinin birlikte değerlendirildiği Türkiye'deki ilk çalışma özelliğini kazanacaktır.

Çalışma da balıkçıların sosyal ve ekonomik durumları, programdan memnuniyet durumları, filodan çıkarılan gemilerin teknik özellikleri ile programın verimi, başarı veya

başarısızlığını etkileyen sebepleri, geri alımdan sonraki süreçte balıkçılık faaliyetlerine devam edilip edilmediği kapsamında tam sayım anket örnekleme ile detaylı bir inceleme yapılarak, 2012 yılında başlayıp sonrasında devam eden 4 geri alım sürecinde balıkçılıktan çıkma desteğinin ne derece amacına ulaştığı ve beklenen sonucu verip vermediğine cevap aranmıştır. Son olarak, bu çalışma da Çanakkale özelinde 2012 yılında başlayıp sonrasında devam eden 4 geri alım sürecinde balıkçılıktan çıkma desteğinden faydalanan Çanakkale Milli Gemi Sicilinde ve Bağlama Kütüğünde kayıtlı bütün balık avlama teknelerin tamamını kapsamaktadır. Çanakkale ili deniz sahasında çalışan ve balıkçılıktan çıkma desteğinden faydalanan Çanakkale sicili haricindeki diğer liman siciline kayıtlı tekneler veri bulma sıkıntısından dolayı araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Balıkçıların sosyal ve ekonomik durumları, programdan memnuniyet durumları, filodan çıkarılan gemilerin teknik özellikleri ile programın verimi, başarı veya başarısızlığını etkileyen sebepleri, geri alımdan sonraki süreçte balıkçılık faaliyetlerine devam edilip edilmediği kapsamında tam sayım anket örnekleme ile detaylı bir inceleme yapılması planlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR ÖZETİ

Avcılık geri/ alım programı ilk olarak 1970 senesinde Kanada da yapılan Somon avcılığında, tekneler ve lisansların beraber satışa çıkarılmasıyla başlamaktadır. Fazla filo hacmini düşürmek için uygulanan programa 950 kişi başvuruda bulunmuştur. Böylece 62 milyon dolar harcanmış ve 361 geminin satın alınması gerçekleştirilmiştir (Frazer, 1980).

Kurt ve Muse (1984) tarafından yürütülen bu araştırma, İngiltere'de somon avcılığına yönelik uygulanan ilk gerialım programını incelemiştir. Araştırmada, geri-alım programından yararlanan 361 tekne sahibinden 240'ı ile gerçekleştirilen anket çalışması sonucunda, bu 240 balıkçıdan %47'sinin, başka bir tekne ve lisans ile yeniden avcılığa başladığı tespit edilmiştir.

1972 yılında lisans ve tekne fiyatlarının artması ile birlikte program masraflarını karşılayamaz hale gelmiş ve sürdürülemediğinden dolayı 1974 yılında uygulama askıya alınma durumuna gelmiştir (Frazer, 1980).

1981 yılında, 2,9 milyon dolar bütçe ile finanse edilen ikinci geri-alım programı kapsamında sadece 26 tekne satın alınmıştır. Bu tekneler, daha sonra açık artırma yoluyla toplamda 660 bin dolar karşılığında satılmıştır (Kurt ve Muse, 1984).

Kurt ve Muse (1984) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, somon (*Salmo salar*, Linnaeus, 1758) avcılığında filo sayısının %50 oranında azaltılması gerektiği öne sürülmüştür. Ayrıca, Burlington'da somon avcılarının %90'ının geri-alım programına destek verdiği belirtilmiştir (Bacl, 1981).

1993 yılında Kanada'da, ticari filoda balık avlama kapasitesini azaltmak amacıyla bir pilot geri-alım programı uygulanmıştır. Bu programın sonuçlarına göre, toplam avcılığın %1,6 oranında azaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, mevcut av miktarının yerine gerçek av miktarına dayanan bir geri/alım programının daha fazla av kapasitesi sağlayacağı belirtilmiştir (Mylchreest, 1993).

1996 yılında uygulanan geri-alım programı, av ekipmanı ve av sahası ile filo miktarını %20 oranında azaltmayı ve kalan teknelerin daha verimli ve izlenebilir hale gelmesini amaçlamıştır. Bu program kapsamında balıkçılar, av araçları ve av sahası tercihleri konusunda yönlendirilmiştir. Hükümet tarafından finanse edilen bu programda, gırgır ağlarında hedeflenen %20 azalma sağlanamamış; ancak uzatma ağlarında %20 oranında bir azalma gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, filoda önemli bir azalma sağlanmıştır (James, 1996).

Grafton ve Nelson (2007), Kanada balıkçılığını ve somon balığı miktarlarını sürdürülebilir kılmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bin 409 tekne ve avcılık lisans alımıyla somon avcılığı filusunda %43 oranında bir düşüş sağlayan en büyük geri/ alım programını incelemiştir. Çalışmalarında, 1996 yılı ile 1998-2000 yılları arasındaki iki büyük geri-alım programına odaklanarak, bu programların başarı durumlarını değerlendirmişlerdir.

1970 yılından 2000 yılına kadar Somon balıkçılığı geri-alım işlemleri için 300 milyon Kanada doları kullanılarak 5 geri-alım programı uygulanmış ve somon balıkçı gemi sayısı üçte iki oranında azaltılabilmektedir.

Kaynakların korunması ve balıkçılık kapasitesinin azaltılması amacıyla 1980 yılında Oregon Nehri ırgırp ile somon avcılığı izinli geri-alımı programı ABD hükümeti tarafından finanse edilmiştir (Carter, 1996).

En kaliteli filoyu oluşturmak için lisansların devredilmesine de izin vererek diğer taraftan lisans sayısını mümkün olduğunca azaltmayı amaçlayan bu programda tekne ve av aracı tahsisinde düzenleme yapılmamış ve yüksek teklifler diğer bir lisans sahibinden lisansını satın almak koşulu ile avcılığa yeniden başlayabilmiştir (Carter, 1996).

Geri/alım yapılan ruhsatların avcılık durumları, toplam av durumunun %22'sini temsil etmektedir. Bu durum, filo kapasitesinde %30,5 bir azalma sağlanmasına yol açmıştır (ODFN, 1987). Ancak, program boyunca av ve kaynaklarda gözlemlenen artışa rağmen, 1988 yılından sonra av miktarlarının azalması ve yetersiz hasılat, bu durumun balıkçılıktan uzaklaşanlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Carter, 1996).

1975 yılında, ABD somon avcılığında ıgırıp, olta ve uzatma ağı gibi çeşitli av araçlarını kapsayan ilk geri-alım programını başlatmıştır. Bu program kapsamında toplamda 5,3 milyon dolar harcanmış ve 253 tekne ile av aracı satın alınmıştır. Ancak, %40 oranında balıkçının tekne ve lisanslarını satmalarına rağmen yeni tekne, lisans ve av aracı edinerek avcılığa devam ettikleri tespit edilmiştir (Kurt ve Muse, 1984).

İlk geri-alım programı, 1979 yılında lisans, tekne ve av araçlarının beraber satılabilmesine olanak tanıyacak şekilde değiştirilmiştir. Bu program kapsamında, lisanslar piyasa değerinin altında bir bedelle satılmıştır. Sonuç olarak, 11 tekne ve 239 lisans piyasadan geri alınmıştır (WDF, 1985).

1980 yılında gerçekleştirilen 3. aşamada, 325 kişinin başvurduğu ve yalnızca 198 lisansın devre dışı bırakıldığı bir geri-alım programı uygulanmıştır. Bu aşamada, lisans sahiplerinden lisanslarını ellerinde tuttukları süreye bağlı olarak belirlenmiş bir fiyat karşılığında lisanslar alınmıştır. 1981 yılı itibarıyla, filo miktarında %9 oranında bir azalma sağlanmıştır (WDF, 1986).

1981 yılında başlayan 4. aşamada, balıkçılara sadece lisanslarını satma seçeneği sunulmuş veya en az 10 yıl boyunca kıyı balıkçılığında kullanılmaması şartıyla lisanslarıyla birlikte teknelerini de satma imkânı tanınmıştır. ABD (Washington)'da, 10 yıl süreyle avcılık yapmama taahhüdünde bulunanlara, teknelerin geçerli değerinin %30 fazlası ödenmiştir. Bu uygulama sonucunda, balıkçılıktaki lisansların %32 oranında bir azalma sağlanmıştır (WDF, 1985).

1995 yılında uygulanan lisans geri-alım programı, olta balıkçılığı, Kolombiya Nehri ıgırıp balıkçılığı ve somon avcılığı yapan lisanslı balıkçılara yönelik olarak hedeflenmiştir. Bu program, her lisans kategorisi için 4 milyon dolar bütçe ile sürdürülmüştür (Breedon, 1996).

1995 yılı lisans sonlandırma programı için lisans şartı getirilmiştir. Böylece, toplamda 190 lisans, 81 Kolombiya Nehri ıgırıp lisansı ile 23 somon avcılığı lisansının geri/alımı gerçekleştirilmiştir (Breedon, 1996).

1985 yılında Kuzey Avustralya karides avcılığında, 8 milyon dolar bütçe ile başlatılan "Gönüllü Uyum Projesi" adlı geri/alım programı uygulanmıştır. Bu program, sınırlı sayıda katılım, alan ve av aracı sınırlandırmaları ile yönetilmiştir ve 1987 yılında av aracı sınırlandırması getirilmiştir. Fakat, geri-alınan trol teknelerinin sayısı, karides ihracatındaki düşüşü telafi edememiş ve program kısmen başarı sağlamıştır (Holland, 1999).

Kuzeydoğu dip avcılığında kapasitesi azaltma girişimi 1995'te bir pilot programla başlamıştır. Program 2 milyon Avustralya doları ile finanse edilmiştir. Ancak istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. Sınırlı erişim ruhsatlı tekneler, belirli sayıda deniz iş gücü ile sınırlandırılmıştır (NEFMC, 1996).

1996 yılında, avcılıktan olumsuz etkilenen balıkçılara destek için, balıkçılık kapasitesini en az maliyetle azaltarak balık stoklarının devamlılığını sağlamak için 25 milyon dolar ile desteklenen daha kapsamlı bir geri/alım programı başlatılmıştır (NOAA, 1996a).

Balıkçıların avcılığa dönmeleri ile ilgili bir kısıtlama sunmayan program, dip balığı avcılığı ve teknelerine bağlı ruhsatların bırakılmasını mecbur bırakmıştır. Hükümet tekne sahiplerine, teknenin istedikleri kısımlar ile av araçlarını tekrar kullanmak üzere kurtarabilme olanağı tanırken teknenin donatanının tekneyi çevreyle ilgili olarak emniyetli bir şekilde hizmet dışına çıkarmasını yâda batırmasını istemişlerdir. Tekne sahibinin teknesini lisanslı bir kişiye devretmesine izin verilmemiştir. Sadece eğitim, amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarına hatta başka ülkelere bağış veya devir yapılmasına izin verilmiştir (NOAA 1996a).

Geri-alım programı, 1991 ile 1994 yılları arasında, her dört yıldan üçünde ruhsatlı dip balıkçılığı satışlarından elde edilen gelirlerinin %65'ini belgeleyen tekne sahipleriyle sınırlı olarak uygulanmıştır. Program, eski avlara dayalı bir puan sistemine göre sınıflandırma yapılarak 25 milyon Avustralya doları bütçe ile değerlendirilmiştir. Tekliflerde, ruhsat sınıfı, liman, av aracı veya hibelerin belirli gruplar arasında dağıtılmasında kullanılabilir diğer kriterler dikkate alınmamıştır (NOAA, 1996b).

Programa için başvuru yapan 114 gemi arasından, teklifleri 1,9 milyon Avustralya dolarına eşdeğer 11 tekne seçilmiştir. Bugüne kadar 16 milyon Avustralya dolarını geçen tekliflerle, boyları 11-27 m arası 56'dan fazla trol ve gırgır teknesi geri alınmıştır (NMFS, 1996).

1992 yılında Kanada da (*Gadus morhua*, Linnaeus, 1758) avcılığı geçici olarak yasaklanmıştır. Başlangıçta 2 yıl olarak öngörülen bu yasak, stokların azalmaya devam etmesi nedeniyle daha uzun süre uygulanmıştır. Yasaklama, balıkçılığa dayalı ekonomisi olan Newfoundland'ın gelir ve istihdam açısından olumsuz etkilenmesine yol açmıştır (Parsons, 1993).

1993 yılında, Kanada da avcılık kapasitesini azaltmayı ve balıkçılar için yeni iş imkanları sağlamayı amaçlayan Atlantik Dip Balığı Stratejisi adlı geri-alım programı başlatılmıştır. Bu program, 271 milyon dolar bütçe ile finanse edilmiştir (Huggins, 1996).

Kanada'daki ıstakoz avcılığı, 1967, 1969 ve 1997 yıllarında balıkçılığın sona erdirilmesi ve gönüllü balıkçılardan sonra faaliyetlerine devam etmek isteyen ıstakoz avcıları için sürekli ve artırılmış gelir sağlama amacıyla bir geri-alım programı uygulanmıştır. 1968 ve 1972 yılları arasında, tekne sayısında %8,7'lik bir azalma gözlemlenirken, aynı dönem içerisinde tuzak sayısında %5,6'lık bir artış kaydedilmiştir. Ancak, tekne ve av araçlarına yapılan sabit yatırımların piyasa değerlerinin sınırlı olması nedeniyle, hedeflenen sonuçlara yeterince ulaşılmamıştır (DFO, 1981).

Geri-alım politikası, üç yıl süreyle uzatılmıştır. Program kapsamında, 1978 yılında mevcut altı bin 941 lisansın %22,6'sına denk gelen bin 571 lisans hizmetten çıkarılmıştır. Lisansları iptal edilen balıkçılardan %40,5'i diğer balıkçılık sektörlerinde faaliyet göstermeye devam etmiş, %25,1'i emekliye ayrılmış ve %34,4'ü balıkçılık dışındaki sektörlerle yönelmiştir. Balıkçılık mesleğine devam edenlerin net gelirlerinde beş katına kadar bir artış sağlanmış; buna karşılık, tekneler genişletilmiş, daha güçlü ve donanımlı hale getirilmiştir. 1976'dan 1987'ye kadar olan dönemde, sermaye maliyeti on katına çıkmıştır (Pringle ve Burke, 1993).

Norveç'in gırgır balıkçılığı sektöründe, 1970-1979 yılları arasında tekne sayısı 319'dan 271'e düşerken, filonun avcılık kapasitesinde artış gözlemlenmiştir. Norveç gırgır balıkçılığı, ringa balığı (*Clupea harengus*, Linnaeus, 1758), *Merlangius merlangus* (Linnaeus, 1758) ve *Mallotus villosus* (Müller, 1776) gibi açık deniz türlerinde uzmanlaşmıştır. Bu dönemde, ortalama bir teknenin genişliği artmış ve yeni teknelerin maliyeti yükselmiştir. Gırgır avcılığında yeni makineler ve nakliye ekipmanlarının fiyat endeksi %48 oranında artarken, 1977-1984 yılları arasında yeni gırgır gemilerinin fiyat endeksi %97 oranında yükselmiştir. Bu gelişmelerin ardından, Norveç hükümeti 1979'da balıkçılığın verimliliğini artırmak ve av kapasitesini %25 oranında azaltmak amacıyla bir geri-alım programı başlatmıştır. 37 milyon ABD doları bütçe ile finanse edilen bu program, gemilerin iskartaya çıkarılması, değiştirilmesi veya yabancı balıkçılara satılması hedeflenmiştir. Program sonucunda, (*M. villosus*) balıkçılığında yıllık 6,5 milyon dolar kazanç sağlanmış ve programın 6-7 yıl içinde kendi giderlerini karşılaması öngörülmüştür (Hannesson, 1986). Sonuç olarak, 67 tekne avcılıktan çıkarılmış ve satılmıştır. Hibe değerleri mevzuatla belirlenmiş olup, programdan elde edilen kazancın masraflardan yüksek olduğu bildirilmiştir. Ancak, program sonucunda herhangi bir biyolojik etki gözlemlenmemiştir. Kalan tekneler, kotalarını tamamen kullanma eğiliminde olduklarından, 1984'ten itibaren balık stoklarının azalması nedeniyle iki kez yasaklama getirilmiştir.

Danimarka balıkçılığı, temelde olta balıkçılığı, gırgır balıkçılığı ve çeşitli türleri hedefleyen filolarla sürdürülmektedir (Salz, 1991). 1994-1995 yıllarında, bireysel yatırımlar, Avrupa Birliği fonları ve kamu kaynaklarıyla finanse edilen geri-alım programının amacı, Danimarka balıkçılık filosuna kayıtlı 16 bin gros tonluk (yaklaşık 150 tekne) azaltmaktır. Programın ilk aşamasında, balıkçılık sektörünü ekonomik olarak geçerli kılmak ve mevcut kaynakları sürdürülebilir hale getirmek hedeflenmiştir (Frost vd., 1995).

Danimarka otoriteleri tarafından 20.627.000 ABD doları harcanarak uygulanan geri-alım programının ikinci aşamasında, hedeflenen teknelerin 5 gros ton ve üzeri olması, geçmişte yüz günden fazla balığa çıkmış olmaları ve balıkçının teknenin en az iki yıl sahibi olması gibi kriterler getirilmiştir. Sonuç olarak, 1987 yılında toplam tekne sayısında %30 ve kayıtlı gros ton değerinde %34'ten fazla bir azalma gözlemlenmiştir. Danimarka için program başarılı olarak değerlendirilmiş, filo miktarı önemli derecede azaltılmış ve balıkçılığın verimliliği artmıştır (Frost vd., 1995).

Danimarka, diğer Avrupa Birliği üyesi ülkeler gibi, balıkçılık kapasitesindeki büyümeyi durdurmayı başaramamıştır. Geri-alım programının ilk temel amacı, balıkçılık kapasitesindeki artışı durdurmaktır. Programın ikinci aşamasında, tekne motor gücünün %2 ve kayıtlı gross tonajın %3 oranında azaltılması planlanmıştır; son aşamada ise motor gücünün %8 ve kayıtlı gross tonajın %7 oranında azaltılması hedeflenmiştir (Frost ve diğ., 1995). Ayrıca, algarna filosunun kapasitesi 1987-1993 yılları arasında %12 oranında azaltılmıştır (Frost vd., 1995).

İngiltere balıkçılığı, 1970 yılı öncesinde neredeyse açık erişime tabi idi; yani lisans/ruhsat olmadan balık avlanabiliyordu. Ancak, takip eden on yıl içinde çeşitli balıkçılık alanlarında lisanslandırma programları başlatılmıştır. 1984 yılında, Ortak Balıkçılık Politikası ile uyum sağlamak amacıyla balıkçılık yönetiminde düzenlemeler yapılmış ve baskı altında olduğu düşünülen balıkçılık alanlarında sınırlandırılmış bir lisanslandırma planı oluşturulmuştur. Bu planın amacı, İngiltere filosunu 1996 yılının sonuna kadar kayıtlı gross tonajda %17 ve KW değerinde %15 oranında azaltmaktır. Hizmetten çıkarma planının ilk finansmanı, kısmen AB yönetmelikleri tarafından desteklenen İngiliz devletinden sağlanmıştır (UKMAFF, 1995).

1993'ten bu yana üç kez uygulanan hizmetten çıkarma programında, hizmetten ayrılma hibesi alabilmek için; gemi sahibinin balıkçılığı bir daha yapmamak üzere bırakması, teknenin en az 10 yaşında olması, İngiltere'de kayıtlı ve 10 m'den uzun olması, geminin hem 1994 hem de 1995 yıllarında en az 75 gün balıkçılıkta kullanılmış olması gerekmektedir (UKMAFF, 1996). 1995 yılında filo, kayıtlı gross tonajın %7 oranında bir azalma yaşamıştır. Biyolojik etkilerin kısa sürede tespit edilmesinin zor olduğu, ancak durumun daha da kötüleşmediği belirtilmiştir (UKMAFF, 1995).

Ülkemizde ise 2012 yılında başlayan balıkçılıktan çıkma desteği 2013'te I. aşama, 2014'de II. aşama, 2015'de III. aşama ve 2016'de ise IV. aşama geri alımları ile devam etmiştir. Balıkçılık kapasitesini azaltarak "su ürünleri kaynaklarının korunması, sürdürülebilir işletilmesi ve stoklar üzerindeki av baskısının azaltılması" hedefiyle başlatılan I. kuşak geri-alımı programının sonuçları, balıkçılık sektörü ve balıkçılık yönetimi ile ilgili kesimlerin geri-alımı destekleme programını değerlendirmesi yapılmıştır (Göktay vd., 2018).

I. kuşak geri-alımı programının değerlendirildiği çalışmada, özgün anket verileri, daha önceki çalışmalar ve Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nden (BSGM) sağlanan veriler kullanılmıştır. İlk programın karar aşamasından önce dünyadaki benzer geri-alım programlarının dikkate alınıp alınmadığı, sonuçlarından ne ölçüde yararlandığı belirlenememiştir. İlk program sonrası başlatılan dört ayrı geri-alım programının, ilk programdan elde edilen deneyimlerin ışığında ilerlemediği, 12 m boy limitinin 10 m'ye çekilmesinin gerekçesinin anlaşılmadığı ve daha büyük teknelere yapılan ödemelerin artırılmasının büyük ölçekli gemilerin programa ilgi göstermemesi nedeniyle gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Çalışmaya katılan balıkçıların %75'inin balıkçılık yaptıkları alanlardaki su ürünleri kooperatiflerine üye olmasına rağmen, bu kooperatiflerin programın dışında tutulması ve deneyimlerinden yararlanılmaması programın başarısını olumsuz etkilemiştir (Göktay vd., 2018).

Denizlerdeki stoklar üzerinde baskın olan 30 metre ve üzeri tekne sahiplerinin geri-alım programından yararlanmama nedenleri incelenen çalışmada programın başarısı araştırılmıştır. Ayrıca, programın uygulanması, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmıştır. Bu çalışmada, balıkçı teknesi geri-alımı programının ulaştığı sonuçlar, özgün anket verileri, önceki çalışmalar ve bakanlıktan sağlanan verilerle analiz edilmiştir. Programın en büyük avantajının, karsız hale gelen balıkçı gemilerinin piyasa değerinin üzerinde geri alınması olduğu, ancak bu durumun 30 metre üzerindeki tekneler için geçerli olmadığı, büyük bütçeli bir program uygulanmadan önce balıkçılık yönetimi ile ilgili çalışmalar yapılmış akademisyenlerle görüşmelerin programın başarısına katkı sağlayabileceği belirtilmiştir (Bilgin vd., 2019).

Ekmekçi ve Ünal (2019) yaptıkları çalışmada, II. kuşak geri-alım programından yararlanan tekne sahiplerinin sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri ile gemilerin özellikleri hakkında bilgi verilmiş, diğer ülkelerde gerçekleştirilen geri-alım programları ve Türkiye'deki bir önceki programla karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar, gelecekte başlatılacak benzer programlara rehberlik edebilir, sektörün daha iyi anlaşılmasına ve daha iyi yönetilmesine katkıda bulunabilir.

II. kuşak geri-alım çalışmasının değerlendirilmesinde, destekten yararlanma hakkı kazanan balıkçı gemisi sahipleriyle yapılan anketlerle toplanan veriler, BSGM verileri, geri-

alım programı ile ilgili diğer çalışmalar ve TÜİK verileri kullanılmıştır. Deniz koruma alanlarının trol ve gırgırlara kapatılmasıyla ilgili görüşlerin geri-alım programında dikkate alınabileceği, bu özel alanlarda sürdürülebilir balıkçılığın teşvik edilebileceği ve bu alanların büyük ölçekli balıkçılığa kapatılabileceği belirtilmiştir. I. programda; 12-21 m arası balıkçı gemisi sahiplerinin %71'i ve 21 m ve üzeri gemi sahiplerinin %50'sinin ödeme miktarından memnun olmadığı, gemi boyu arttıkça programın avantajını kaybettiği sonucu ortaya konmuştur (Ekmekçi ve Ünal, 2019).

III. kuşak geri-alım programının değerlendirildiği çalışmada, programa ilgi gösteren balıkçıların nedenleri, bu balıkçıların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri, programdan memnuniyet durumları ve filodan çıkarılacak teknelerin özellikleri açıklığa kavuşturulmuş; Türkiye'de gerçekleştirilen önceki iki geri-alım programıyla karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Sonuçların, geri-alımı programlarının potansiyel etkilerini ve balıkçılık sektörünü nasıl etkileyeceğini daha iyi anlamak ve yönetsel tedbirler almak için rehberlik sağlanması hedeflenmiştir (Ünal ve Bodur, 2020).

Ünal ve Bodur (2020) III. kuşak çalışmasında, programa katılan balıkçı gemisi sahipleriyle Ekim-Kasım 2015 tarihlerinde telefon anketleriyle toplanan veriler kullanılmıştır. Bu tür programların başarılı olabilmesi için önceki deneyimlerden yararlanılması, iyi bir planlama yapılması, program sonuçlarının izlenmesi ve ek tedbirlerle desteklenmesi gerektiği, Türkiye'de programı yöneten idari mekanizma tarafından takip edilmesi ve gerekli önlemlerin alınarak programın maksimum fayda sağlayacak şekilde yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ünal ve Bodur (2020) IV. kuşak çalışmasında, önceki programların ele aldığı konulara açıklık getirilerek Türkiye'deki geri-alım programlarının sonuçları hakkında bilgi sunulmuş ve ilgili politikaların geliştirilmesine katkıda bulunulması hedeflenmiştir. IV. kuşak çalışmasında, ana kitleyi en iyi şekilde temsil edecek örnek sayısının belirlenmesinde oransal yaklaşım yöntemi kullanılmıştır. Mevcut geri-alım programının insan bileşenini ne ölçüde dikkate aldığı, sürdürülebilir balıkçılığa ve daha etkili bir balıkçılık yönetimine nasıl katkı sağladığı sorgulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal/Yöntem

Çalışmanın birincil verileri, balıkçı gemisi geri-alım programından yararlanan balıkçı gemisi donatanları ile yüz yüze ve/veya telefon görüşmeleriyle elde edilen anket verilerdir. Anket gerçekleştirilen yerler 4 bölgeye ayrılmıştır. Çanakkale (Merkez), Saros Körfezi, ve Adalar (Gökçeada, Bozcaada) ile Edremit Körfezi olarak tespit edilmiş ve Kocaçeşme, Kavak, Adilhan, Lapseki (Merkez), Lapseki (Çardak), Şevketiye, Karabiga, Kemer, Kömürlimanı, Güneyli, Ecelimanı, Kabatepe, Gelibolu, Eceabat, Kumburun, Sokakağzı, Seddülbahir, Güzelyalı, Kepez, Yeniköy, Kumkale, Gülpınar, Küçükkuyu, Dalyan, Sivrice, Babakale, Altınoluk, Akçay, Güre İskelesi, Gökçeada (Uğurlu), Gökçeada (Kuzulimanı), Çanakkale (Sarıçay), Gökçeada (Kaleköy), Çanakkale (Merkez), Bozcaada anket bölgeleri olarak belirlenmiştir.

İkincil veriler ise Çanakkale Bölge Liman Başkanlığı Gemi Sicil Biriminden sağlanan bahse konu balıkçı gemisi geri-alım programından faydalanan balıkçı gemisi donatanları ve onların iletişim bilgilerinden elde edilen verileri içermektedir.

Üçüncül veriler ise balıkçı gemisi geri-alım konusunda yapılmış, çalıştay, uluslararası araştırma/derleme, seminer, tez, sonuçlarından destek sağlanmıştır.

Araştırma Sorusu:

2012 yılında başlayıp sonrasında devam eden dört geri alım süreci kapsamında balıkçılıktan çıkma desteği amacına ulaşmış mıdır?

Araştırmanın alt soruları ise aşağıdaki gibidir:

- 1) Yıllara göre balıkçılıktan çıkma desteğine yapılan başvuru sayısı nedir? Bu sayı, Çanakkale siciline kayıtlı balıkçı teknelerinin oranı ile nasıl ilişkilidir?
- 2) Balıkçılıktan çıkma destekleme programının başarısı ya da başarısızlığının sebepleri nelerdir?

3.2. Veri Toplama

Çanakkale Bölge Liman Başkanlığına başvuru yapan balıkçı gemisi geri-alım programından faydalanan 63 balıkçının 52'sine ulaşılmış tam sayım yöntemiyle yüz yüze ve/veya telefon aracılığı ile anket yapılmıştır. 2013 yılında yedi (7), 2014 yılında otuz üç (33), 2015 yılında on yedi (17) ve 2016 yılında altı (6) başvuru alınmış ve balıkçı gemileri hizmetten çekilmiş ve Makine Kimya Endüstri İzmir (Aliağa) gemi-söküm tesislerinde ayrıştırma işlemine gönderilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Program başvuru yılı ve sayısı

Başvuru yılı	Başvuru sayısı
2013	7
2014	33
2015	17
2016	6
Toplam	63

Balıkçı gemisi geri-alım programından faydalanan elli iki (52) balıkçı gemisinin kırk altısının (46) 0 ila 12 metre aralığında olduğu, altısının (6) ise 12 ila 20 metre aralığında olduğu, başvuruların %88,5'ini 0-12 metre teknelerin, %11,5'ini ise 12-20 metre teknelerin oluşturduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2

Başvuru yılına göre tekne boyları

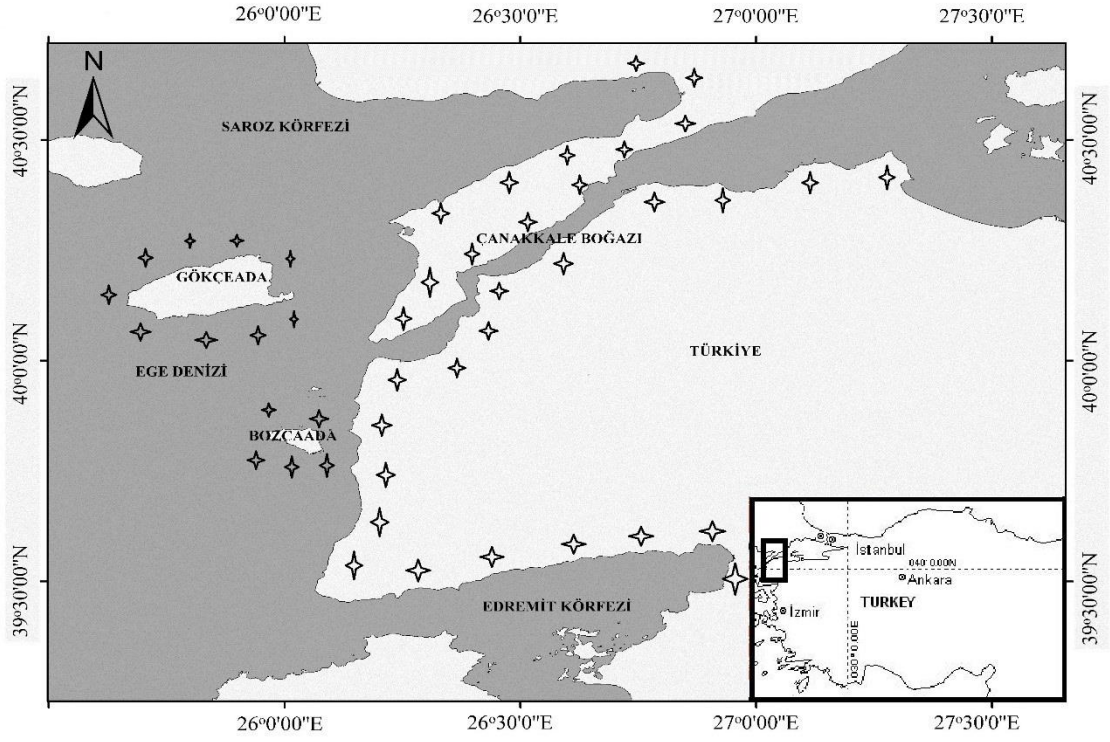
Başvuru yılı	Tekne boyu (0-12 m)	Tekne boyu (12-20 m)
2013	1	4
2014	25	2
2015	14	0
2016	6	0

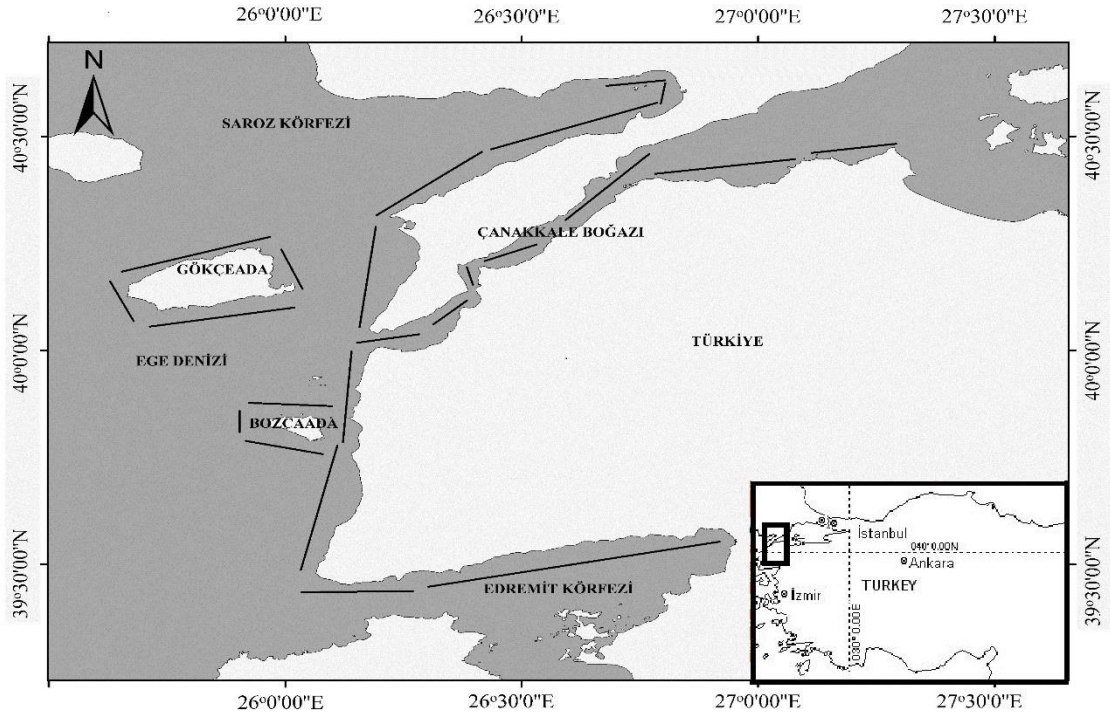
Şekil 1. Anket gerçekleştirilen kişi ve yerlerden bazıları

Şekil 1 (devamı). Anket gerçekleştirilen kişi ve yerlerden bazıları

Şekil 2. Anket yapılan bölgeler (Kuzey Ege Denizi)

Şekil 3. Avcılık yapılan bölgeler (Edremit Körfezi, Çanakkale Boğazi, Bozcaada, Gelibolu Yarımadası, Gökçeada, Saroz Körfezi, Mavra Adalar)

3.3. Verilerin Değerlendirilmesinde İzlenen Yöntem

32 soru bulunan ankette 5 bölüm vardır. Bu bölümlerde sosyo-ekonomik veriler, sosyo-demografik veriler, tekne verileri, personel sayısı ve balıkçı gemisi geri/alım programı hakkındaki görüşlerle alakalı sorular yer almaktadır.

Anket çalışması ile amaçlananlar;

- 1) Geri-Alım programından yararlanan tekne donatanlarının aktif balıkçılık yapıp-yapmadıklarının ortaya koyulması,
- 2) Geri-Alım programından faydalanan teknelerin en çok avladığı tür ve av miktarının tespit edilmesi,
- 3) Programdan faydalanan tekne sahiplerinin avcılık yaptığı av sahalarının tespit edilmesi,
- 4) Ekonomik veriler ile tekne sahibinin yıllık gelir- gider durumunun öğrenilmesi, Programdan faydalanan tekne sahiplerinin avcılıktan çıkma nedenlerinin tespiti,
- 5) Gemi sahiplerinin geri-alım programından memnun olup olmadığının tespit edilmesi,
- 6) Teknedeki personel bilgilerinden mevcut istihdam sorunlarının tespit edilmesi,

Bu çalışmada balıkçı sektörünün, ilgili devlet kurum/kuruluşların, konuyla ilgili bilim insanları ve diğer paydaşların ilgileneceğini tahmin ettiğimiz şu sorulara cevap istenmiştir:

- 1) Programa hangi boy aralıklarında (küçük ölçekli balıkçı-büyük ölçekli balıkçı) ne sayıda katılım oldu?
- 2) Program için başvuruda bulunan teknelerin teknik özellikleri nelerdi?
Gemi /ana makine yaşları?
Yıllık deniz iş günü sayıları?
Makine gücü?
- 3) Geri-alım programına katılan balıkçıların demografik yapı ve özellikleri nedir?
Geri-alım programına katılan balıkçıların yaş dağılımı?
Balıkçılık tecrübe yılları neydi?
Programdaki balıkçıların av sahaları?
Programdan yararlanan balıkçıların kaç tane başka bir tekne ile avcılığa devam etti?

Hangi av aracını tercih etmekteydi?

4) Teknede personel çalıştırıp çalıştırılmadığı?

Tayfa bilgilerinden yola çıkılarak oluşabilecek potansiyel istihdam sorunları?

5) Balıkçıların en çok avladığı balık türü?

6) Teknelerin gerçek değeri, tekne sahiplerinin beklentisinin karşılaştırılması?

7) Balıkçılığı bırakanların hangi sebepten bıraktığı?

8) Balıkçılığı bırakanların genel özellikleri?

9) Geri/alımı programından memnun kaldılar mı?

Çanakkale İli özelinde balıkçı gemisi geri-alım programından faydalanan 63 balıkçının 52'sine ulaşılmış tam sayım yöntemiyle yüz yüze ve/veya telefon aracılığı ile yapılan anket çalışması 2023 yılında tamamlanmıştır.

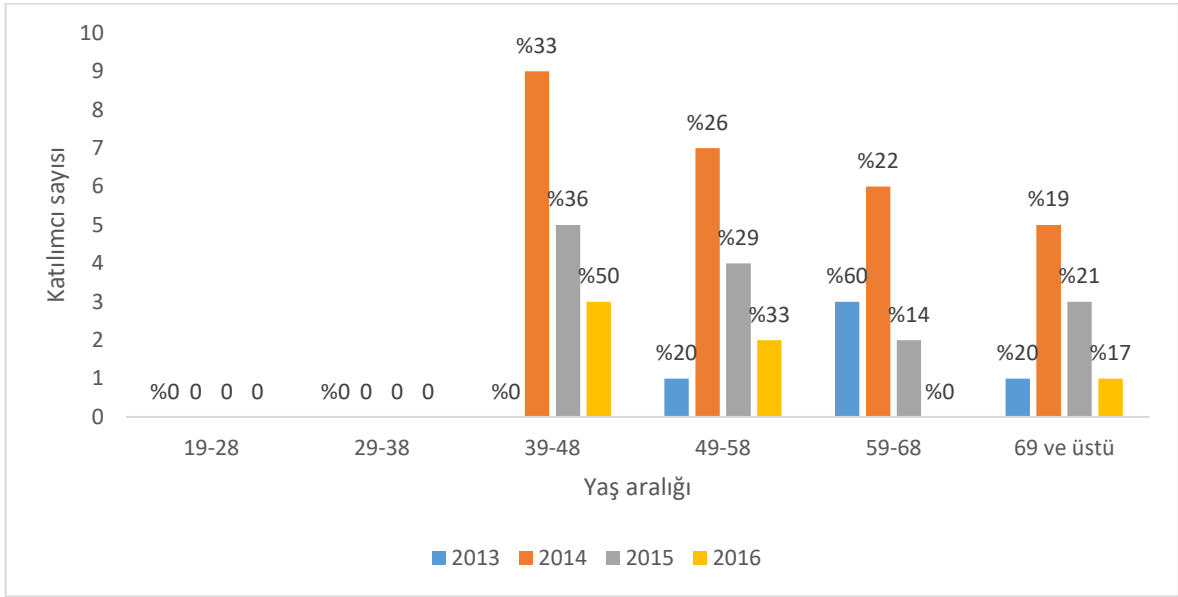
Elde edilen anket verileri elektronik ortama taşınmış Microsoft Excel programı vasıtası ile analiz yapılmış ve değerlendirilmeye alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

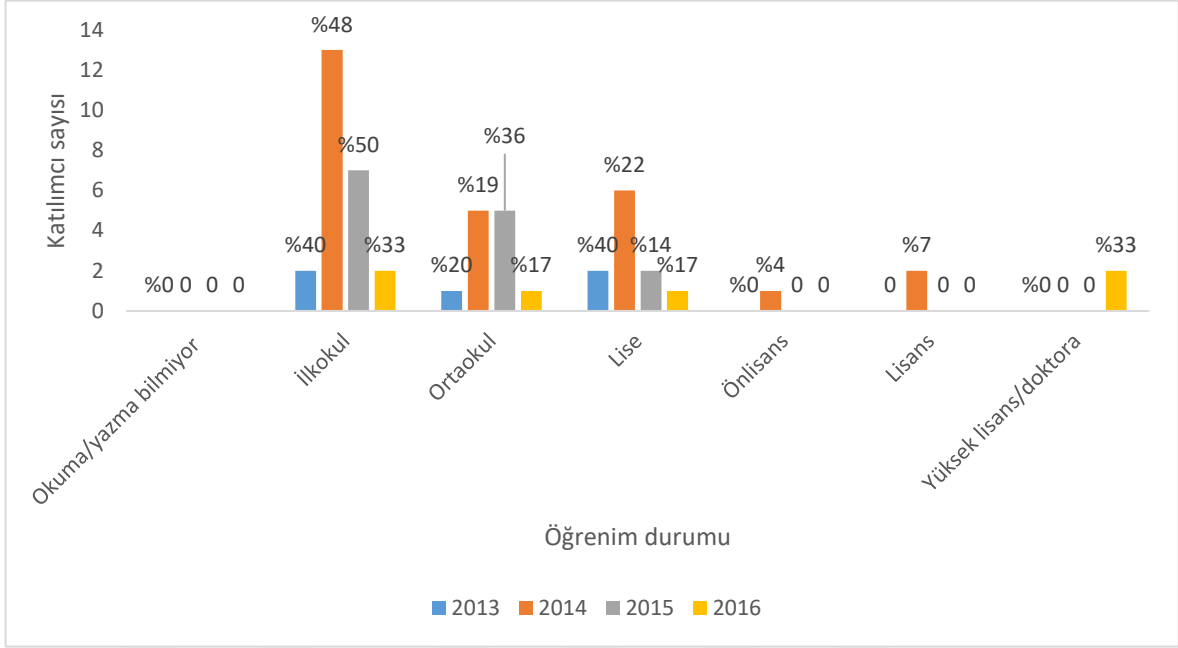
Araştırmaya ait bulgular geri alım programına ait dört (4) kuşak kapsamında incelenmiş, anket ile elde edilen veriler ondört (14) anket sonucuna göre değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Geri-Alımlara ait Bulgular

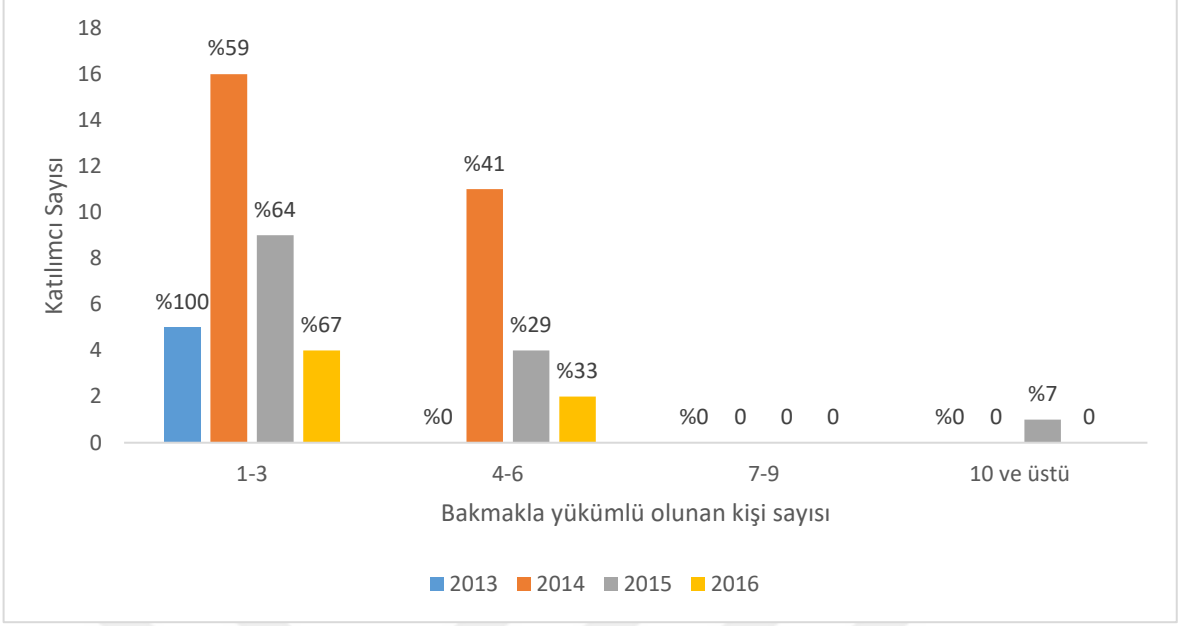
Şekil 4. Katılımcıların yaş aralığı

Katılımcıların 2013 yılı başvurularında yalnızca 49-58 ve üzeri yaş gruplarında yer aldığı, sonraki yıllarda bu dağılımın değiştiği ve genç yaş gruplarına doğru kayma olduğu görülmektedir. 2014 yılında 39-48 yaş grubundaki katılımcıların sayısında belirgin bir artış gerçekleştiği, 2016 yılına gelindiğinde ise, daha dengeli bir dağılım gözlenmektedir. Ancak genel olarak katılımcı yaşlarının arttığı ve gençlerin bu alanda daha az yer aldığı görülmektedir. Bu yaş dağılımı, balıkçılık sektöründe yer alan bireylerin yaşlı nüfusa daha fazla eğilim gösterdiğini ortaya koymaktadır (Şekil 4).

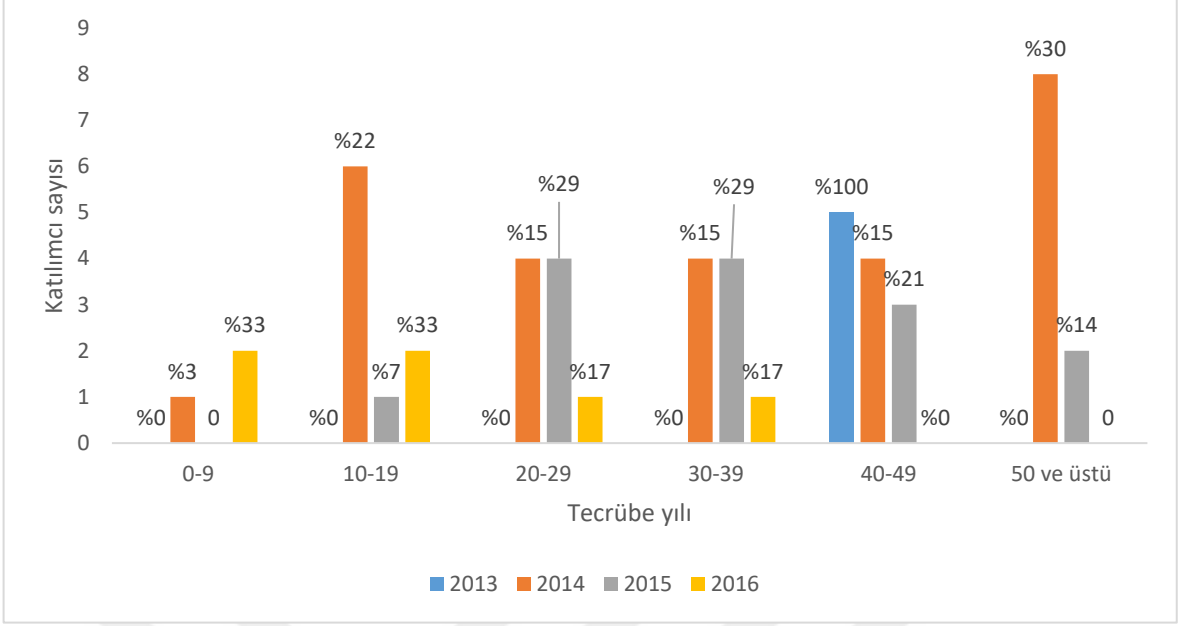
Şekil 5. Katılımcıların öğrenim durumu

Katılımcıların 2013 yılı başvurularında %40'ının ilkokul, diğer %40'ının lise, %20'sinin ise ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. 2013 yılında, eğitim seviyesinin genellikle düşük olduğu, ilkokul ve ortaokul mezunlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. 2014 yılında ilkokul mezunlarının sayısında önemli bir artış yaşanırken, yükseköğrenim gören bireylerin sayısında belirgin bir değişiklik gözlenmemektedir. 2016 yılı itibarıyla, yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitim almış bireylerin sayısında küçük bir artış olmasına rağmen, genel olarak balıkçılık sektöründe eğitimin düşük seviyede kaldığı gözlenmektedir. Eğitim seviyelerindeki bu dağılım, sektördeki bireylerin eğitim düzeyinin oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir (Şekil 5).

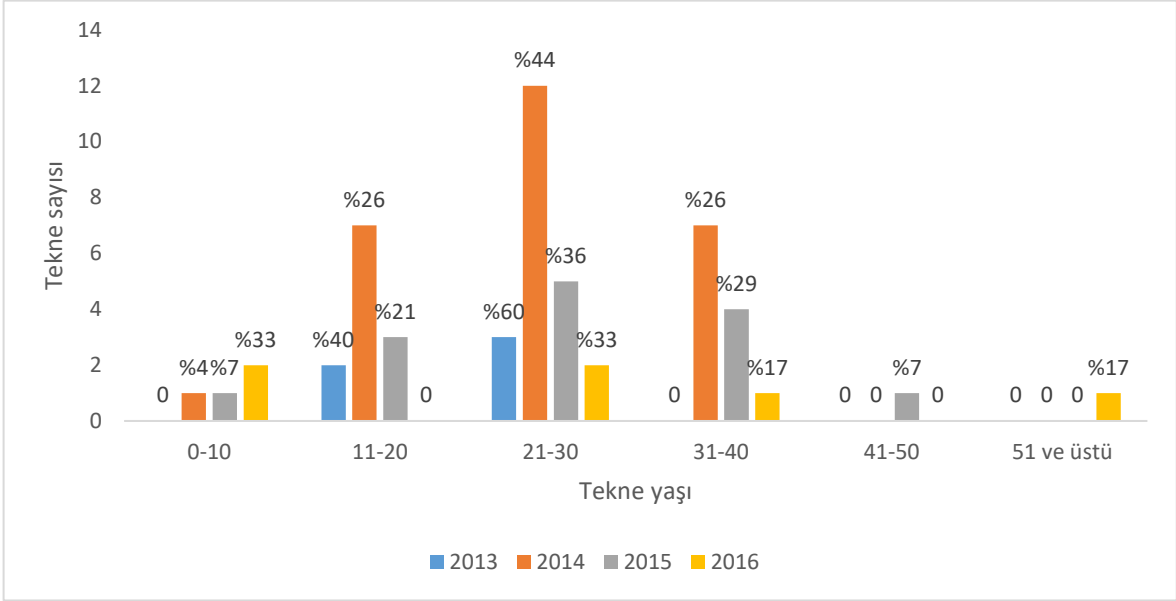
Şekil 6. Katılımcıların bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı

Bakım yükümlülükleri 2013 yılında yalnızca 1-3 yıl aralığında yoğunlaşmıştır. 2014 yılı itibarı ile 4-6 yıl bakım yükümlülüğü olan katılımcıların sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. 2016 yılında ise, bakım yükümlülüklerinin genel olarak kısa vadeli olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcıların bakım konusuna yönelik yükümlülüklerinin çoğunlukla kısa vadeli olduğunu ve uzun vadeli bakımın sınırlı kaldığını göstermektedir (Şekil 6).

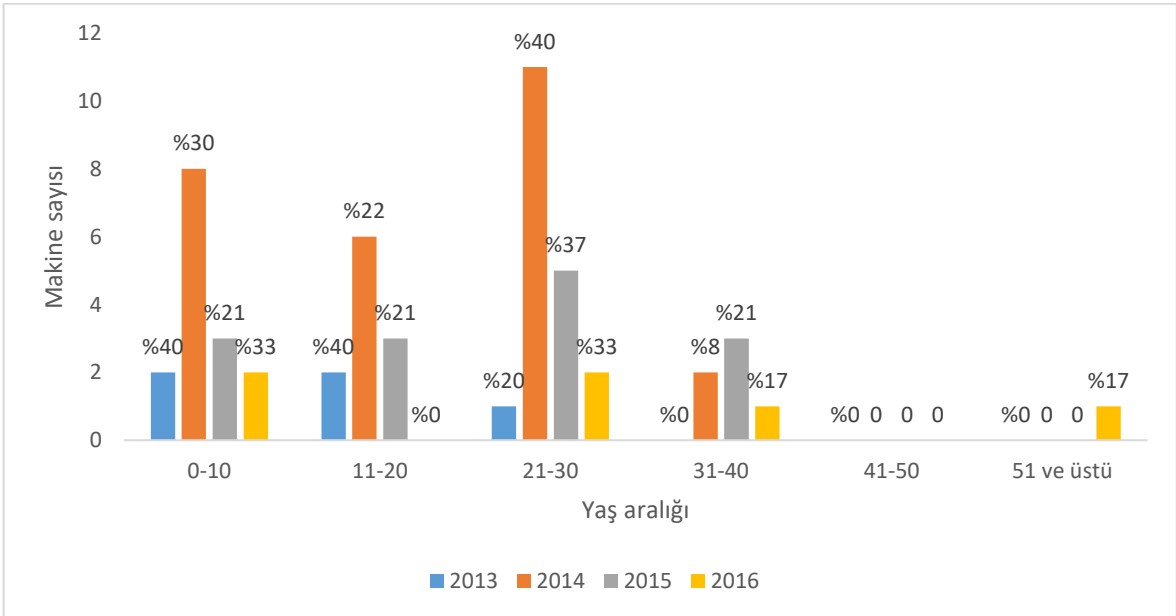
Şekil 7. Katılımcıların tecrübe yılı

2013 yılında yalnızca 40-49 yıl tecrübesine sahip balıkçıların varlığı dikkat çekerken, 2014 yılında daha geniş bir tecrübe aralığı ve artan katılımcı sayısı görülmektedir. 2014 yılı, özellikle 50 yıl ve üzeri tecrübesi olan balıkçıların yüksek katılım gösterdiği bir yıl olarak öne çıkarken, sonraki yıllarda bu gruptaki katılımcı sayısında belirgin bir azalma gözlemlenmiştir. Bu azalma, yaşlı balıkçıların sektörden çekildiğini ya da programdan ayrıldığını gösterebilir. Ayrıca, 2016 yılında 0-9 yıl tecrübesi olan balıkçı sayısındaki artış, genç ve deneyimsiz balıkçıların sektöre giriş yaptığını ve balıkçılık sektöründe bir yenilenme süreci yaşandığını işaret edebilir. Bu veriler, balıkçılık sektöründe tecrübeye dayalı demografik değişikliklerin anlaşılması ve bu değişikliklerin sektör üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi açısından önemlidir (Şekil 7).

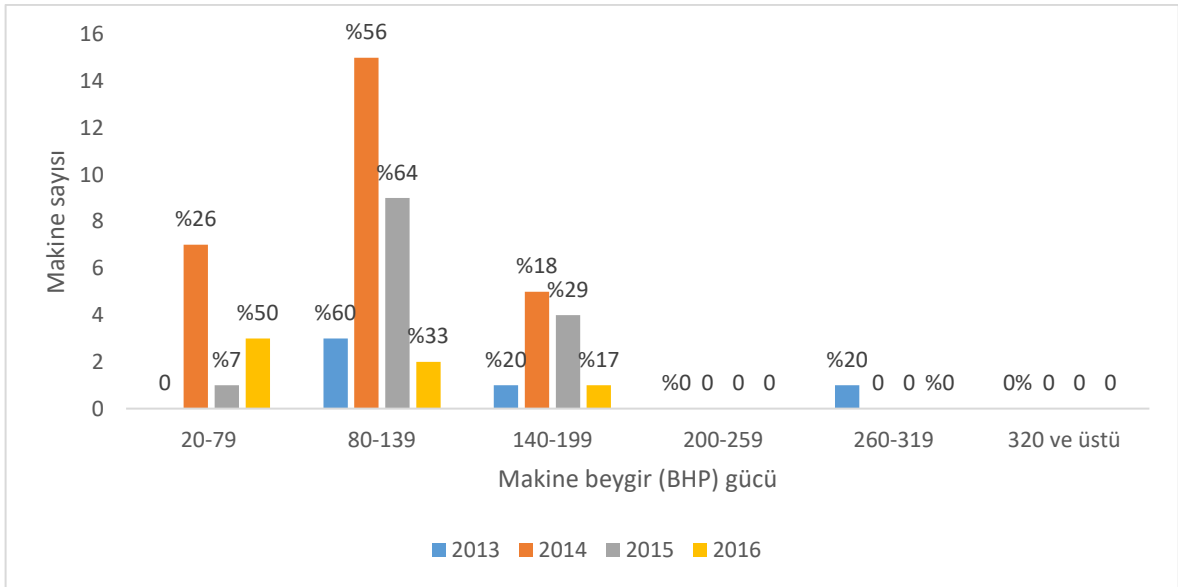
Şekil 8. Tekne yaşları

Kullanılan gemilerin 2013 yılı için genellikle orta yaşlı olduğu, özellikle 21-30 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. 2014 yılında, gemi yaşlarının daha geniş bir yelpazeye yayıldığı ve genç gemilerin de kullanıldığı gözlenmiştir. Ancak, 2016 yılına gelindiğinde, gemilerin yaş aralıklarının yeniden daraldığı ve özellikle daha yaşlı gemilerin kullanımının azaldığı görülmektedir. Bu dağılım, balıkçılık sektöründe kullanılan gemilerin genellikle yaşlı olduğunu göstermektedir (Şekil 8).

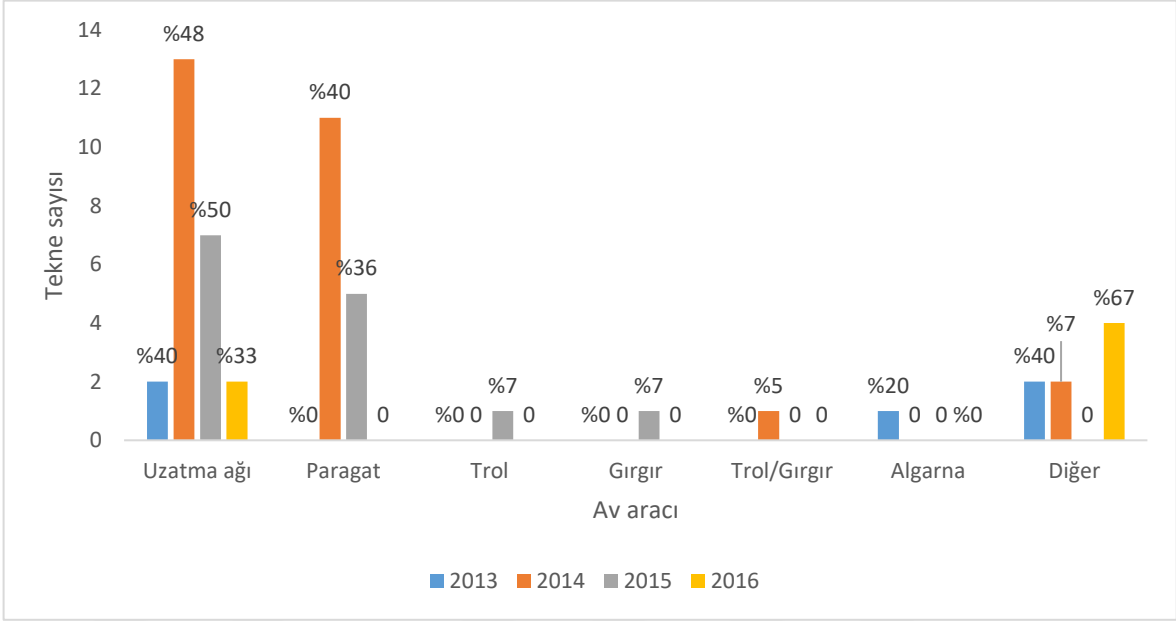
Şekil 9. Tekne makine yaş aralığı

2013 yılı katılımcılarına ait gemilerin %40'ının 0 ila 10 yaş aralığında, diğer %40'ının ise 11 ila 20 yaş aralığında olduğu, %20'sinin ise 21 ila 30 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. 2013 yılında, gemi makinelerinin yaşlarının 11-30 yıl aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. 2014 yılında, makine yaşlarının dağılımı daha geniş bir yelpazeye yayılmıştır. 2016 yılına gelindiğinde, eski makinelerin sayısında bir azalma yaşanmış olmasına rağmen, genç makinelerin sayısında önemli bir artış gözlenmemektedir. Bu dağılım, balıkçılık sektöründe kullanılan makinelerin genellikle eski olduğunu ve yenileme hızının yavaş olduğunu göstermektedir (Şekil 9).

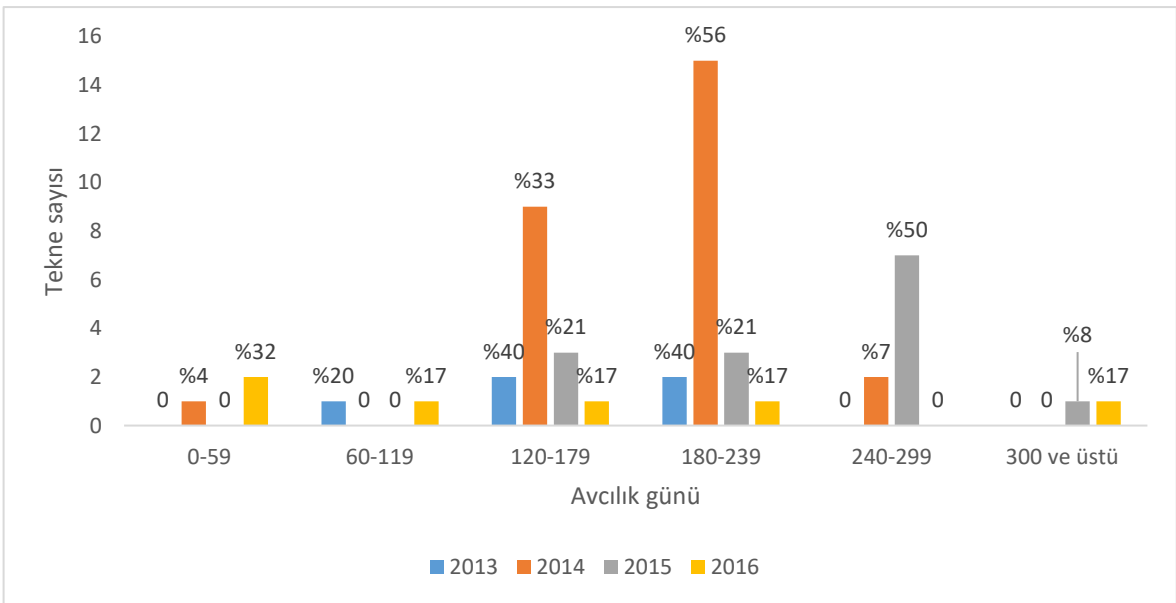
Şekil 10. Makine beygir (BHP) gücü

2013 yılı katılımcılarına ait balık avlama gemilerin %60'ının 80 ila 139 BHP gücünde, %20'nin ise 140 ila 199 BHP gücünde olduğu, diğer %20'sinin ise 260 ila 320 BHP gücünde olduğu tespit edilmiştir. 2013 yılında, gemi makinelerinin genellikle düşük beygir gücüne sahip olduğu, özellikle 80-139 BHP aralığında yoğunlaştığı gözlenmiştir. 2014 yılında daha güçlü makinelerin sayısında bir artış yaşanmış, ancak bu eğilim 2016 yılına kadar devam etmemiştir. 2016 yılı itibarıyla, daha güçlü makinelerin sayısında bir azalma gözlenmiş ve genel olarak düşük beygir gücüne sahip makineler tercih edilmiştir. Bu dağılım, balıkçılık sektöründe kullanılan makinelerin çoğunlukla düşük güçte olduğunu göstermektedir (Şekil 10).

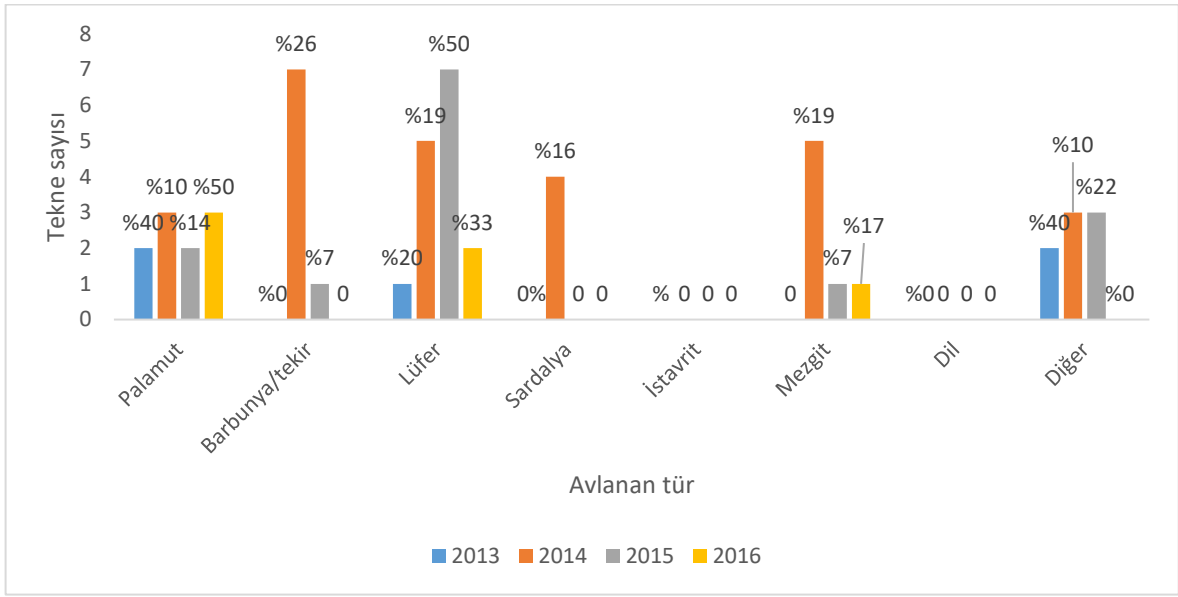
Şekil 11. Av araçları

2013 yılında, balıkçılık faaliyetlerinde uzatma ağı, algarna ve diğer av araçlarının kullanıldığı gözlenmiştir. 2014 yılında, paragat ve uzatma ağı kullanımında belirgin bir artış yaşanmıştır. Ancak trol ve gırgır gibi büyük ölçekli avcılık tekniklerinin kullanımı sınırlı kalmıştır. 2016 yılına gelindiğinde, diğer kategorisinde bir artış gözlenmiştir. Bu dağılım, balıkçılık sektöründe kullanılan av araçlarının çeşitlendiğini ve küçük ölçekli avcılık yöntemlerinin daha yaygın olduğunu göstermektedir (Şekil 11).

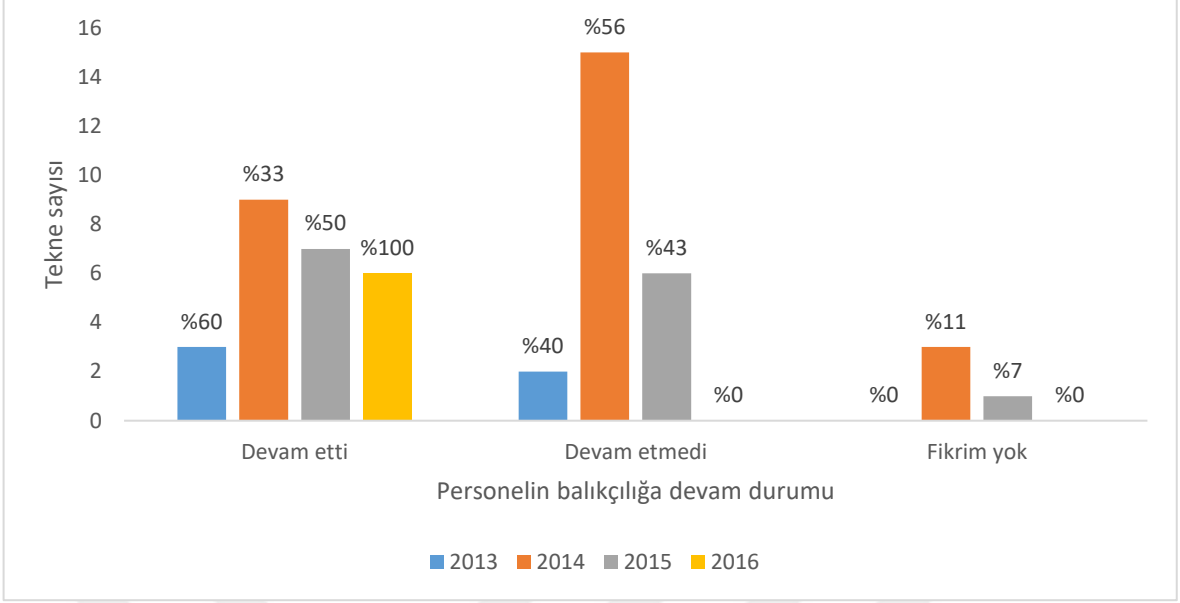
Şekil 12. Avcılık günü

Av günlerinin 2013 yılı genelinde düşük olduğu ve 120-179 gün aralığında yoğunlaştığı gözlenmiştir. 2014 yılında, av günlerinde önemli bir artış yaşanmış ve 180-239 gün aralığı ön plana çıkmıştır. 2015 yılında bu dağılım daha dengeli hale gelmiş ve 2016 yılında av günlerinde genel bir azalma gözlenmiştir. Bu dağılım, balıkçılık faaliyetlerinin yıldan yıla değişiklik gösterdiğini ve av günlerinin farklı dönemlerde yoğunlaştığını göstermektedir (Şekil 12).

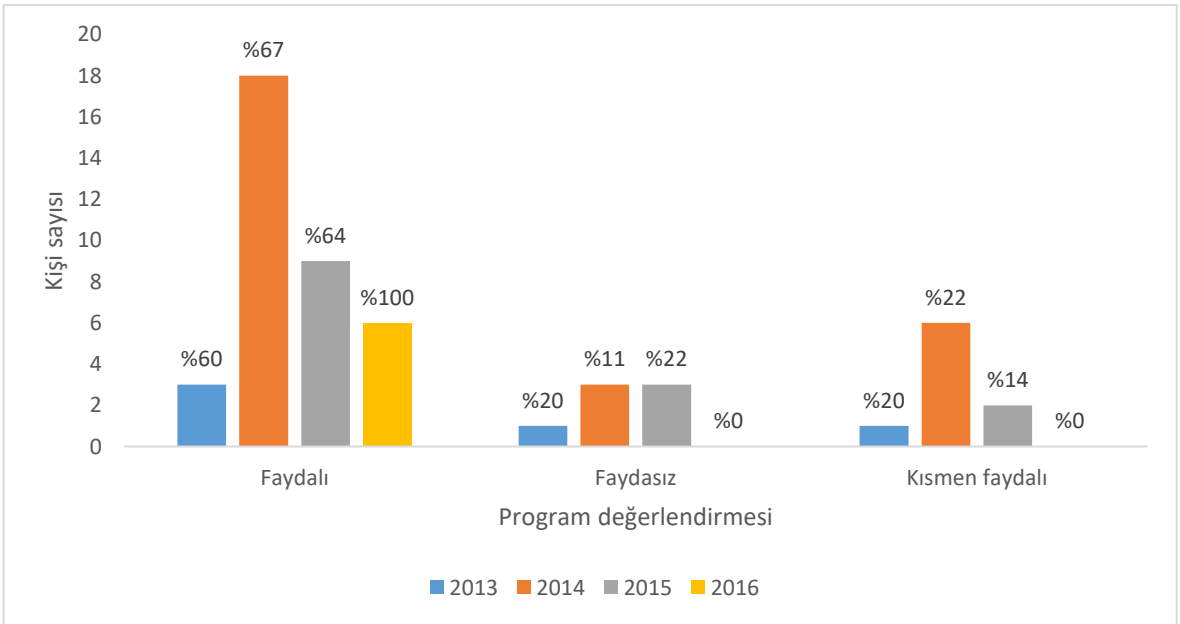
Şekil 13. Avlanan tür

2013 yılında, palamut *Sarda sarda* (Bloch, 1793), lüfer *Pomatomus saltatrix* (Linnaeus, 1766) ve diğer tür hamsi *Engraulis encrasicolus* (Linnaeus, 1758), çipura *Sparus aurata* (Linnaeus, 1758), kefal *Mugil cephalus* (Linnaeus, 1758), levrek *Dicentrarchus labrax* (Linnaeus, 1758) kategorilerinde av yapılmıştır. 2014 yılında, barbunya *Mullus barbatus* (Linnaeus, 1758), tekir *Mullus surmuletus* (Linnaeus, 1758) ve lüfer (*P. saltatrix*) avı ön plana çıkmıştır. 2015 yılında, lüfer (*P. saltatrix*) ve palamut (*S. sarda*), avı yoğunlaşmış, 2016 yılında ise avlanan türlerin sayısında genel bir azalma gözlenmiştir. Bu dağılım, balıkçılık faaliyetlerinde avlanan türlerin yıllar içinde değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır (Şekil 13).

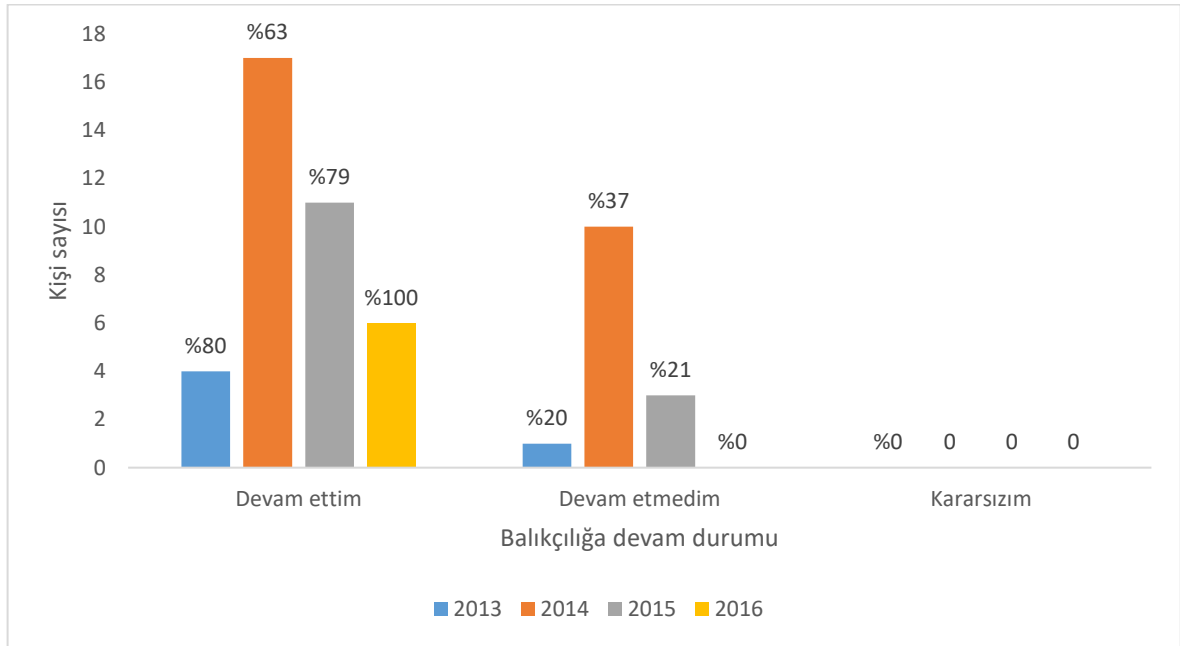
Şekil 14. Personelin balıkçılığa devam durumu

Personelin çoğunun 2013 yılında balıkçılığa devam ettiği anlaşılırken, 2014 yılında devam etmeyen personel sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır. 2015 yılında ise devam eden ve etmeyen personel sayısı daha dengeli hale gelmiştir. 2016 yılına gelindiğinde ise, tüm personelin balıkçılığa devam ettiği görülmektedir. Bu dağılım, balıkçılık sektöründe çalışan personelin iş sürekliliği konusunda zaman zaman değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır (Şekil 14).

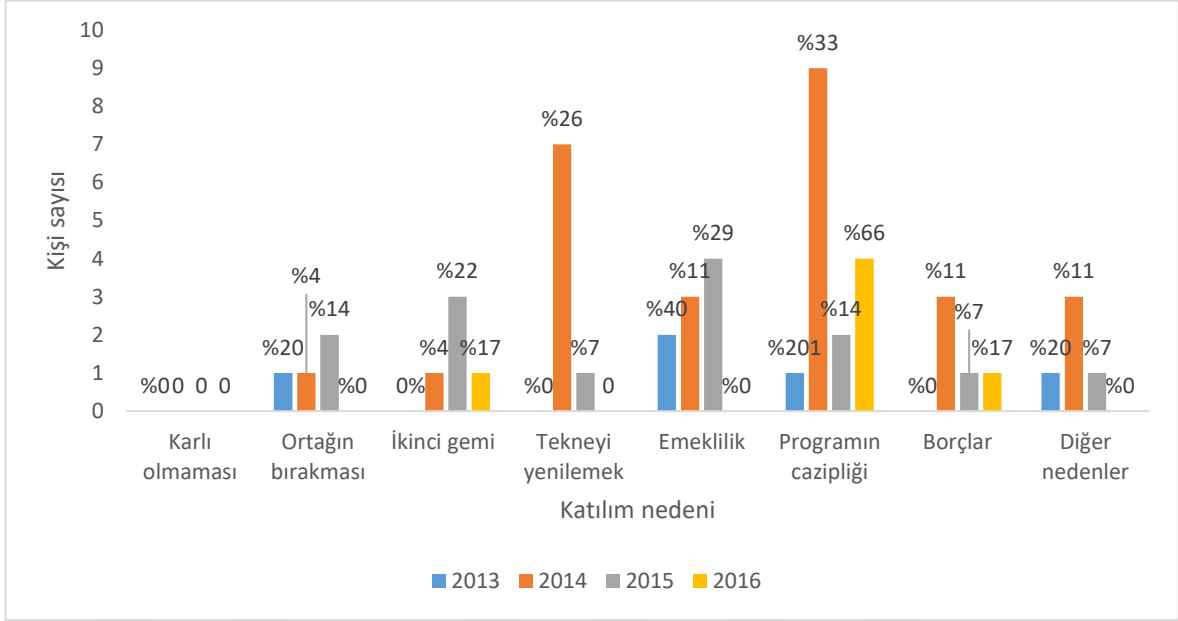
Şekil 15. Programın değerlendirilmesi

Programın 2013 yılı için faydalı bulunduğu gözlenmiştir. 2014 yılında, programı faydalı bulanların oranı artmış, ancak kısmen faydalı bulanların sayısı da dikkate değer şekilde yükselmiştir. 2015 yılında, faydalı bulanların oranı düşmüş, kısmen faydalı bulanların sayısı azalmıştır. 2016 yılında ise program tamamen faydalı bulunmuştur. Bu dağılım, uygulanan programın yıllar içerisinde nasıl değerlendirildiğini göstermektedir (Şekil 15).

Şekil 16. Balıkçılığa devam durumu

Balıkçılığa devam edenlerin oranı 2013 yılında yüksekken, 2014 yılında devam etmeyenlerin oranı önemli ölçüde artmıştır. 2015 yılında ise, balıkçılığa devam edenlerin sayısı artmış, 2016 yılında ise, tüm balıkçılar balıkçılığa devam ettiğini belirtmiştir. Bu dağılım, balıkçılık sektöründeki devamlılık durumunu ortaya koymaktadır (Şekil 16).

Şekil 17. Programa katılım nedeni

Emeklilik ve programın cazipliği gibi nedenler 2013 yılında ön plana çıkmıştır. 2014 yılında, programın cazipliği nedeniyle katılım artmış, ikinci gemi ve borçlar gibi diğer nedenler de yer almıştır. 2015 yılında, ikinci gemi, tekneyi yenilemek ve emeklilik gibi nedenler öne çıkmıştır. 2016 yılında ise, programın cazipliği en yaygın neden olarak kaydedilmiştir. Bu dağılım, balıkçılık programlarına katılım nedenlerini ve bu nedenlerin yıllar içinde nasıl değiştiğini göstermektedir (Şekil 17).

4.2. Geri-Alım Programının Değerlendirilmesine ait Bulgular

Bu bölümde, Çanakkale ili özelinde yürütülen balıkçı gemisi geri-alım programının etkileri ve programdan elde edilen bulgular değerlendirilmektedir. Bulgular, farklı yıllarda gerçekleşen geri-alım programlarının verilerine dayanarak yapılmış anket çalışmaları ile elde edilmiştir.

4.2.1. Programdan Yararlanan Balıkçıların Yaş Dağılımı

Geri-alım programına katılan balıkçıların yaş dağılımı, yaşlı balıkçıların programa daha fazla ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, 2013 yılı geri alımında, katılımcıların %60'ının 59-68 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu, balıkçılık mesleğinin genç nesillere aktarılamadığını göstermektedir. Benzer şekilde, 2015 yılı geri alımında katılımcıların %35'inin 39-48 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumu, çoğunluğun orta öğretim seviyesinde olduğunu göstermektedir. 2013 yılı geri alımında, katılımcıların %40'ı ilkokul, diğer %40'ı lise mezunu olarak tespit edilmiştir. 2015 yılı geri alımında ise katılımcıların %50'sinin ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, yüksek öğrenim gören balıkçıların sayısının oldukça az olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.3. Ekonomik ve Sosyal Durum

Geri-alım programına katılan balıkçıların çoğunluğunun çekirdek aileye sahip olduğu ve birden fazla kişiye bakmakla yükümlü oldukları tespit edilmiştir. Örneğin, 2013 yılında geri alımı gerçekleştiren gemi sahiplerinin tamamının bir ila üç kişiye bakmakla yükümlü olduğu belirlenmiştir. Bu durum, balıkçıların ekonomik ve sosyal sorumluluklarının ağır olduğunu göstermektedir.

4.2.4. Programın Faydası ve Devamlılığı

Geri-alım programının faydalı olup olmadığı konusunda katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu görüş bildirmiştir. 2013 yılında, katılımcıların %60'ı programı faydalı

bulurken, %20'si kısmen faydalı bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, programdan yararlanan balıkçıların büyük bir kısmının balıkçılık faaliyetlerine başka gemilerle devam ettiği tespit edilmiştir.

4.2.5. Katılım Nedenleri

Geri-alım programına katılım nedenleri arasında emeklilik, ortaklıktan ayrılma ve programın cazip bulunması gibi sebepler ön planda yer almaktadır. 2013 yılında geri alımı gerçekleştiren balıkçıların %40'ının emeklilik nedeniyle programa katıldığı belirlenmiştir. 2014 yılında ise katılım nedenleri arasında programın cazipliği ve mevcut geminin yenilenmesi gibi sebepler öne çıkmıştır.

4.2.6. Genel Değerlendirme

Genel olarak, Çanakkale ili balıkçı gemisi geri-alım programı, katılımcıların ekonomik ve sosyal durumlarına olumlu katkılar sağlamış ve büyük ölçüde faydalı bulunmuştur. Ancak, programın genç nesillere balıkçılığı aktarma konusunda yeterince etkili olmadığı gözlemlenmiştir. Eğitim seviyesinin düşük olması ve ekonomik yükümlülüklerin fazla olması, programın sürdürülebilirliğini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Geri-alım programının uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için daha kapsamlı ve sürekli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

4.2.7. Tartışma

Başvuru yapan tekne sahiplerinden %17'sinin emekli olduğu, balıkçılık faaliyetlerine devam edenlerin yıllık ortalama gelirlerinin 380.000 ₺ olduğu, programdan faydalananların 2013 yılında 150.285 ₺, 2014 yılında 112.720 ₺, 2015 yılında 134.117 ₺, 2016 yılında ise 120.000 ₺ ortalama gelir elde ettikleri anlaşılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3

Geri-alım programının parasal değeri

Başvuru yılı	Başvuran tekne sayısı	Parasal değeri (₺)	Alış kuru (Usd/Try)
2013	7	1.052.000	1.90 – 2.10
2014	33	3.720.000	2.10 – 2.35
2015	17	2.280.000	2.55 – 2.90
2016	6	720.000	2.95 – 3.50
Toplam	63	7.772.000	

*(12 metre ve 20 metre uzunluk değeri ile 10.000 ₺ metre fiyatı parasal değeri baz alınarak hazırlanmıştır.)

Tablo 4

Türkiye’deki su ürünleri avcılık miktarı ve değeri

Yıllar	Avcılık miktarı (ton)	Avcılık değeri (₺)
2013	374.121	1.188.432
2014	302.212	1.099.749
2015	431.907	1.245.020
2016	335.320	1.340.878
Toplam	1.443.560	4.874.079

2013-2016 yılları toplam avcılık miktarının toplam 1.443.560 ton, parasal değerinin ise 4.874.079 ₺ olduğu, programın maliyetinin (7.772.000 ₺) avcılık gelirin (4.874.079 ₺) oranının %62 olduğu, program maliyetinin elde edilebilmesi için 19,4 ay yani ilave 7,4 ay avcılık gününe ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 4).

Balıkçılık faaliyetleri nedeniyle oluşan tekne ve makine bakım/onarım yıllık ortalama masraflarının 34.500 ₺ olduğu, programdan faydalananların masraflarının kazançlarına oranının 2013 yılı ; %23, 2014 yılı ; %30, 2015 yılı ; %25, 2016 yılı için ise %29 olduğu anlaşılmaktadır.

Kanada somon avcılığında kullanılan tekne başvurularının yalnızca 1/3’inin geri alındığı Türkiye’de ise başvuranların neredeyse tamamının geri alındığı, Kanada’da başvuru yapan tekne sahiplerinin hemen hemen yarısının ikinci bir tekne ile somon avcılığına devam

ettiği, Türkiye’de ise %80’inin ikinci bir tekne ile avcılığa devam ettiği, Kanada’da daha sonraki geri alım başvuruların masrafların karşılanmaması nedeniyle durduğu, Türkiye’de ise yaklaşık 1/2 maliyeti karşıladığı ve geri alım programların devam ettiği, Kanada uzatma ağlarının %20 azaltılmasında başarılı olduğu, Türkiye’de ise 20 metre üstü geri alım başvuru olmamasından dolayı avcılığın kapasitesinin azaltılmadığı, görülmektedir. Kanada’da yapılan toplam 5 geri alımda, balıkçı gemisi sayısının 2/3 azaltıldığı Türkiye’de ise istenilen başarının elde edilemediği tespit edilmiştir.

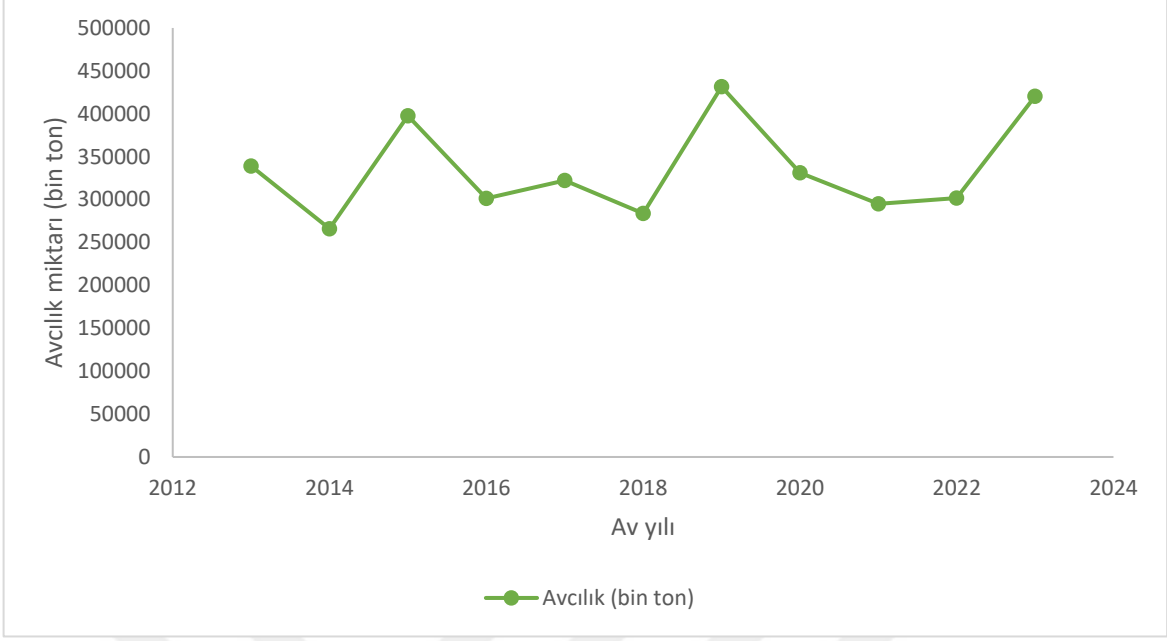
Washington eyaleti somon avcılığında kullanılan teknelerin %40’ının somon avcılığına ikinci bir tekne ile devam ettiği, Türkiye’de ise %80’inin ikinci bir tekne ile avcılığa devam ettiği, Washington balıkçı tekneleri sahiplerine lisanslarını ellerinde bulundurduğu süreye göre ücretleri verilirken Türkiye’de ise bu sürenin baz alınmadığı teknenin boyunun baz alındığı, Türkiye’de bu sürenin baz alınması halinde ise teknelerin el değiştirme sıklığı nedeniyle başvuru sayısının azalacağı anlaşılmaktadır.

Avustralya başvurularında balıkçılık gün sayısı şartı getirildiğinden programın başarıya ulaşmadığı, Türkiye’de ise gün şartı olmadığı, olması durumunda ise çalışma saatlerinin tespitinde sıkıntılar yaşanabileceğinden Türkiye için de programın başarıya ulaşamayacağı değerlendirilebilir.

Norveç gırgır balıkçıları filosunun %15’inin geri alındığı fakat avcılık kapasitesi artışının görüldüğü, bu nedenle av yasaklarının yapıldığı ve programdan kazanılan kazancın masraflardan fazla olduğu Türkiye’de ise avcılık kapasitesinde göz ile görünen artışın olmadığı masrafların ise kazancın yaklaşık 2 katı olduğu anlaşılmaktadır.

Danimarka’da balıkçı teknesine 2 yıl sahip olma ve yılda en az 100 gün balıkçılık yapma şartı ile alınan başvurularla balıkçı filosunu %30 azalttığı ve programın başarıya ulaştığı, Türkiye’de ise teknelerin el değiştirme sıklığı ve avcılık gün sayısının tespitindeki sıkıntılar nedeniyle programın başarıya ulaşmadığı değerlendirilebilir.

İngiltere’de ise yılda en az 75 gün balıkçılık yapma şartına ilave olarak tekne yaşının en az 10 olması yanında en az 10 metre uzunluk şartı getirilmesinden dolayı istenilen oranda başarı elde edilememiştir. Türkiye’de ise tekne yaşı şartı istenmesi durumunda programa katılacakların sayısının da azalma olacağı öngörüsüne varılmıştır.

Şekil 18. Deniz ürünleri avcılığı, 2013-2023

Tablodaki verilere bakıldığında, 2013-2014 yıllarında deniz ürünleri avcılığında belirgin bir azalma görülmektedir. Bu azalma, geri alım programının başlangıcının hemen ardından, filonun küçülmesinin kısmen av miktarını azalttığını göstermektedir.

Ancak 2015 yılında avcılık miktarında ani bir artış gerçekleşmiş ve 397,731 bin tona ulaşılmıştır. Bu artış, programın etkisinin beklenenden farklı olduğunu veya farklı faktörlerin (deniz koşulları, balık stoklarının durumu, teknoloji kullanımı, vd.) devreye girdiğini göstermektedir.

2016 yılı ve sonrasında ise av miktarlarında dalgalanmalar sürmüştür. 2017 ve 2018 yıllarında avcılık miktarları düşerken, 2019 yılında yeniden önemli bir artış görülmüştür. Bu, geri alım programının uzun vadeli etkilerinin karmaşık bir algoritmaya sahip olduğunu ve diğer faktörlerin de balıkçılık verimliliği üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Balıkçı gemileri geri alım programı, kısa vadede avcılık miktarını azaltmış olabilir, ancak bu azalma uzun vadede istikrarlı bir şekilde devam etmemiştir. Avcılık miktarlarında görülen dalgalanmalar, programın etkisinin önemli olmasına karşın, tek başına belirleyici olmadığını ve ekosistem, stok yönetimi, teknolojik gelişmeler gibi diğer faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Çanakkale Liman Başkanlığı'na kayıtlı balık avlama tekne sayısının 410 olduğu, başvuru yapan 63 tekne sayısının bağlama kütüğüne kayıtlı tekne sayısına oranının ise %15 olduğu dolayısıyla balık avlama teknesi geri-alım programının, programı düzenleyen paydaşlar açısından istenildiği ölçüde başarıya ulaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Yirmi metre boyundaki teknelere kadar metre başına verilen 10.000 ₺ destekleme miktarının makul ve fiyat esnekliği açısından yeterli olduğu öngörülmektedir. Ancak Türkiye çapında yapılan alımlar kapsamındaki çalışmalarda 30 metre üstü teknelerin başvurmama nedenlerinin, gemi boyu artıkça metre başına fiyat memnuniyetinin azaldığından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma da Çanakkale ili özelinde yürütülen balıkçı gemisi geri-alım programının sonuçlarına bakılmıştır. Katılımcıların %95'i genel olarak programı başarılı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu yüksek memnuniyet oranı, programın balıkçılık sektöründe önemli bir etki oluşturduğunu göstermektedir.

Programdan yararlanan balıkçıların büyük bir kısmının ileri yaşlarda olduğu ve eğitim seviyelerinin genellikle düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, balıkçılık sektöründe genç nesillerin yer almadığını ve eğitim seviyesinin yükseltilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. İleri yaş grubundaki balıkçıların programa daha fazla ilgi göstermesi, mesleğin devamlılığı açısından endişe verici bir durumda olduğu görülmektedir.

Geri-alım programına katılan balıkçıların çoğunun ekonomik yükümlülüklerinin fazla olması, programın ekonomik açıdan ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Balıkçılar, ailelerinin geçimini sağlama ve sosyal sorumlulukları nedeniyle bu tür programlara katılım sağlamaktadır. Bu durum, programın sosyal boyutunu da gözler önüne sermektedir.

Katılımcıların çoğunluğunun programı faydalı bulması, geri-alım programlarının balıkçılık sektöründe sürdürülebilirlik açısından önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ancak, balıkçıların büyük bir kısmının balıkçılığa başka gemilerle devam etmeleri, programın uzun vadeli etkileri konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Bu durum, balıkçılık kapasitesinin azaltılması hedefine tam olarak ulaşamadığını göstermektedir.

Balıkçıların geri-alım programına katılma nedenleri arasında emeklilik, ortaklıktan ayrılma ve programın cazip bulunması gibi sebepler öne çıkmaktadır. Bu nedenler, programın ekonomik ve sosyal açıdan cazip hale getirilmesinin katılımı artırdığını göstermektedir.

Çanakkale ili özelinde yapılan balıkçı gemisi geri-alım programı, genel olarak katılımcılar için faydalı bulunmuştur. Ancak, programın sürdürülebilir balıkçılık hedeflerine tam anlamıyla ulaşabilmesi için bazı iyileştirmelere ihtiyaç vardır:

- 1) Genç Balıkçıların Desteklenmesi: Balıkçılık mesleğinin genç nesillere aktarılması ve genç balıkçıların teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu hem mesleğin sürdürülebilirliği hem de eğitim seviyesinin yükseltilmesi açısından önemlidir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın genç nesil balıkçıların desteklenmesi kapsamında üniversitelerin ilgili bölümlerinden (balıkçılık ve su ürünleri) mezun olanlara su ürünleri avlama ruhsatı tezkeresi verilmesi desteğinin uygun olabileceği tavsiye edilmektedir.
- 2) Ekonomik Desteklerin Artırılması: Programdan yararlanan balıkçıların ekonomik yükümlülüklerinin fazla olması, ekonomik desteklerin artırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu, balıkçıların geçimlerini sürdürebilmeleri ve sosyal sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için önemlidir.
- 3) Sürdürülebilir Balıkçılık Politikalarının Geliştirilmesi: Programın uzun vadeli etkilerini değerlendirmek ve sürdürülebilir balıkçılık hedeflerine ulaşmak için daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, balıkçılık yönetiminin etkin bir şekilde uygulanmasına ve stokların korunmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.
- 4) Eğitim ve Bilinçlendirme Çalışmaları: Balıkçılar arasında eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının artırılması, daha verimli balıkçılık uygulamalarının benimsenmesini sağlayacaktır. Bu durum ise, balıkçılık sektöründe uzun süreli başarı için kritik bir öneme sahiptir.

Çanakkale ili balıkçı gemisi geri-alım programı, balıkçılık sektöründe olumlu etkiler sağlamış ve katılımcılar tarafından büyük ölçüde faydalı bulunmuştur. Ancak, programın uzun vadeli etkilerinin belirlenerek iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, yukarıda belirtilen öneriler dikkate alınarak programın geliştirilmesi, balıkçılık sektöründe sürdürülebilirliği artıracaktır.

Türkiye'deki geri alım programı, 2013-2016 yılları arasında toplam 63 teknenin geri alınmasıyla 7.772.000 ₺ maliyet oluşturmuştur. Bu süreçte su ürünleri avcılığında elde edilen toplam gelir ise 4.874.079 ₺ olarak kaydedilmiştir. Başvuru yapan 63 tekne sayısının bağlama kütüğüne kayıtlı tekne sayısına oranının %15 olduğu tespit edilmiştir. Program, başvuru sayısı açısından başarılı gibi görünse de, avcılık kapasitesini azaltmada istenen başarıya ulaşamamıştır. Özellikle Kanada, ABD, Avustralya, Norveç, Danimarka ve İngiltere gibi ülkelerde uygulanan geri alım programlarıyla karşılaştırıldığında, Türkiye'deki

programın daha esnek olduğu ve bu esnekliğin avcılık kapasitesinin kontrolsüz artışına neden olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de tekne sahiplerinin ikinci bir tekne ile avcılığa devam etme oranının %80 olması geri alım programının etkinliğini azaltmaktadır. Diğer yandan, programın maliyet-fayda dengesine bakıldığında, avcılık faaliyetlerinin devam etmesi nedeniyle geri alım programının ekonomik sürdürülebilirliğinin zayıf olduğu görülmektedir. Balıkçılık faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin düşük olması ve teknelerin bakım masraflarının yüksekliği, programın ekonomik faydalarını sınırlamıştır.

Sonuç olarak, Türkiye'deki geri alım programı, başvuru sayısı bakımından başarılı olsa da, uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirlik ve avcılık kapasitesini azaltma hedeflerine ulaşmada yeterli başarıyı sağlayamamıştır. Balıkçı gemisi geri-alım programının uygulanması sırasında su ürünleri avcılığına ait gerçek verilerin elde edilememesi, programın etkinliğini değerlendirmede büyük bir engel oluşturmaktadır. Mevcut istatistiklerin doğruluğu ve güvenilirliği, sahadan alınan verilerin yetersizliği nedeniyle tartışmalı hale gelmiştir. Bu durum, programın uzun vadeli etkilerini analiz etmeyi zorlaştırmakta ve alınan kararların doğruluğunu sorgulanabilir kılmaktadır. Bahse konu geri alım programının etkinliğini ve uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından ayrıntılı raporların hazırlanması ve paylaşılması kritik önem taşımaktadır. Bu raporların, üniversitelerin ilgili anabilim dallarından akademisyenlerin aktif katılımıyla değerlendirilmesi ileride yapılacak programlara ışık tutacaktır. Böylece, geçmiş uygulamaların eksiklikleri ve hataları daha iyi anlaşılabilir, ileriye dönük stratejiler daha sağlam temellere dayandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Bacl. (1981). "Evaluation of the british columbia march 1981 salmon vessel buyback programme". *Burlington and associates consulting ltd. Consultants Report*, 224.
- Bilgin, E. ve Yılmaz, S. (2019). "Gemi geri alım programının ve büyük gemi sahibi balıkçıların programa katılmamalarının değerlendirilmesi". *Mediterranean Agricultural Sciences*, 32 (3), 365-371.
- Breeden, R. (1996). *Annual Report*. Washington Department of Fish and Wildlife (WDFW).
- Carter, C. (1996). *Annual Report*. Economist with Oregon Department of Fish and Wildlife.
- Curtis, R. and Squires, D. (2007). "Fisheries buybacks Iowa". *Blackwell Publishing*, 267.
- DFO. (1981). *Lobster Vessel Certificate Retirement Program*. Department of Fisheries and Oceans, Canada.
- Ekmekci, B. ve Ünal, V. (2019). "Analysis of the second generation buy-back program for fishing vessels in Turkey". *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 36 (3), 229-243.
- Frazer, A. (1980). *A Review of the Initial Salmon Vessel Buy Back Program*. Unpublished Report.
- Frost, H., Ronald, L., Smit, J., and Sparre, P. (1995). "An Appraisal of the Effects of the Decommissioning Scheme in the Case of Denmark and the Netherlands". *Danish Institute of Fisheries Economics Research*, October 07-10 South Jutland University Centre.
- Göktay, S., Göncüoğlu, B. ve Ünal, V. (2018). "Analysis of the first buy- back program for fishing vessels in Turkey (Türkiye’de ilk balıkçı gemisi geri-alım programının analizi)". *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 35 (4), 433-445.
- Grafton, R. and Nelson, H. (2007). "The effects of buyback programs in the british columbia salmon fishery. In: fisheries buybacks (eds. R. Curtis and D. Squires) fisheries buybacks". *Blackwell Publishing*, 191–202.

- GTHB. (2012). Resmi gazetenin 2012 tarihli ve 28328 sayısında yayımlanmış olan “Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği” (2012/51).
- Hannesson, R. (1986). *The regulation of fleet capacity in Norwegian Purse Seining, In N. Mollet, ed, Fishery Access Control Programs Worldwide*. Alaska Seagrant Report no. 86-4.
- Holland, D. G. (1999). "Do fishing vessel buyback: A survey of the evidence". *Marine Policy*, 23 (1), 47-69.
- Huggins, R. (1996). Dept. of Fisheries and Oceans, Maritimes, Halifax, Nova Scotia. July 23.
- James, M. (1996). *Final Report on the 1996 Voluntary Fleet Reduction License Retirement Program. Program Planning and Economics Branch,*. Pacific Region, Department of Fisheries and Oceans.
- Kurt, S. and Muse, B. (1984). Buyback of Fishing Rights in the US and Canada: Implications for Alaska, *114th Annual Meeting of the American Fisheries Society*, Ithica, NY.
- Mylchreest, R. (1993). *Salmon License Retirement: Review of the 1993 Pilot Program*. Draft Report to the Department of Fisheries and Oceans.
- NEFMC. (1996). *Final amendment 7 to the northeast multispecies fishery management plan incorporating supplemental environmental impact statement*. Volume 1, New England Fishery Management Council.
- NMFS. (1996). *National Marine Fisheries Service, NOAA Awards Grants to Scrap 11 New England Fishing Vessels Under \$2 Million Pilot Buyout Program*, NOAA 96-R106.
- NOAA. (1996a). *The Fishing Capacity Reduction Initiative (FCRI); Final Program Notice and Announcement of Availability of Federal Assistance*. Federal Register; 61(168): 44300.
- NOAA. (1996b). *The Fishing Capacity Reduction Program (FCRP); Notice of Proposed Program and Request for Comments*. Federal Register; 61(108): 28177.
- ODFN. (1987). *Final Summary Oregon Columbia River Gillnet Salmon Fleet Reduction Program*, 1983-1986 Oregon Dept. of Fish and Wildlife.

- Parsons, L. (1993). "Lobster vessel certificate retirement program. Management of marine fisheries in canada". *Can. Bull. Fish. Aquat. Sci.* 225: 173-175.
- Pringle, J. and Burke, D. (1993). 'The canadian lobster fishery and its management, with emphasis on the scotian shelf and the gulf of marine in: L S Parsons and W H Lear, eds, perspectives on canadian marine fisheries management". *Can. Bull. Fish. Aquat. Sci.* 226: 91-121.
- Salz, P. (1991). European Atlantic Fisheries; Structure, Economic Performance and Policy, *The Hague, Agricultural Economics Research Institute, Netherlands.*
- Squires, D. (2010). "Fisheries buybacks: A review and guidelines". *Fish and Fisheries.* 11. 366-387.
- TÜİK. (2014). Su Ürünleri İstatistikleri 2013. Yayın No: 4349, ISSN: 10136177, 75 s.
- TÜİK.(2020). Su Ürünleri İstatistikleri. Erişim: 20 Ağustos 2024, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr>.
- UKMAFF. (1995). *News Release 372/95, 24*, UK Ministry of Agriculture, Fisheries and Food.
- UKMAFF. (1996). *The Fishing Vessel Decommissioning Scheme*, UK Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, explanatory leaflet.
- Ünal, V.ve Göncüoğlu B. (2020). "Analysis of the third generation buy-back program for fishing vessels in Turkey". *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 37 (3), 251-258.
- Ünal, V.ve Güncüoğlu B. (2020). "Analysis of the fourth generation buy-back program for fishing vessels in Turkey". *COMU J. Mar. Sci. Fish*, 3 (1). 38-44.
- Üstündağ, E. (2010). "Geçmişten günümüze balıkçılık uygulamaları ve hamsi avcılığına Etkileri" *1. Ulusal Hamsi Çalıştayı*, 67-72.
- WDF. (1985). *Annual Report*. Washington Department of Fisheries Commercial Fishing Fleet Adjustment.

WDF. (1986). *Annual Report*. Washington Department of Fisheries Commercial Fishing Fleet Adjustment Program.

Yarcı, G. (2009). "Osmanlı avcılık yasakları (Türkiye)". *Tematik Türkoloji Dergisi Türk Kültüründe Av* 1 (1).

EKLER

EK 1

BALIKÇI BARINAKLARI

Kocaçeşme/Balıkçı Barınağı

Kavak/Balıkçı Barınağı

Güneyli/Balıkçı Barınağı

Kabatepe/Balıkçı Barınağı

Eceabat/Balıkcı Barınağı

Gelibolu/Balıkcı Barınağı

Şevketiye/Balıkçı Barınağı

Lapseki/Balıkçı Barınağı

Çanakkale/Balıkçı Barınağı

Çanakkale/Sarıçay Çekme Yeri

Kumkale/Balıkçı Barınağı

Yeniköy/Balıkçı Barınağı

EK 2

ANKET

Balıkçı Gemisi Geri-Alım Programının Değerlendirmesi (Çanakkale İli Örneği) Anket Çalışması

1. Yaşınız?

1.() 19-28	2.() 29-38	3.() 39-48	4.() 49-58
5.() 59-68	6.() 69 ve üstü		

2. Medeni durumunuz?

1.() Bekâr	2.() Evli	3.() Boşanmış	4.() Eşi ölmüş (dul)

3. Öğrenim durumunuz?

1.() Okuma/yazma bilmiyor	2.() İlkokul	3.() Ortaokul	4.() Lise
5.() Önlisans	6.() Lisans	7.() Yüksek Lisans /Doktora	

4. Bakmakla yükümlü olduğunuz kişi sayısı?

1.() 1-3 kişi	2.() 4-6 kişi	3.() 7-9 kişi	4.() 10 kişi ve üstü

5. Kaç yıldır balıkçılık yapmaktasınız?

1.() 0-9 yıl	2.() 10-19 yıl	3.() 20-29 yıl	4.() 30-39 yıl
5.() 40-49 yıl	6.() 50 ve üstü		

6. Balıkçılık asli işiniz mi?

1.() Evet	2.() Hayır

7. Balık avlama geminizin yaşı nedir?

1.() 0-10 yıl	2.() 11-20 yıl	3.() 21-30 yıl	4.() 31-40 yıl
5.() 41-50 yıl	6.() 51 ve üstü		

8. Balık avlama geminizin boyu kaç metredir?

1.() 0-12 m	2.() 12-20 m	3.() 21-30 m	4.() 31 m ve üstü

9. Balık avlama geminizde bulunan ana makinenizin yaşı nedir?

1.() 0-10 yıl	2.() 11-20 yıl	3.() 21-30 yıl	4.() 31-40 yıl
5.() 41-50 yıl	6.() 51 ve üstü		

10. Balık avlama geminizde bulunan ana makinenizin beygir gücü (bhp) nedir?

1.() 20-79 bhp	2.() 80-139 bhp	3.() 140-199 bhp	4.() 200-259 bhp
5.() 260-319 bhp	6.() 320 ve üstü		

11. Balıkçılık yaptığınız av sahaları nerelerdir?

1.() Marmara	2.() Çanakkale Boğazı	3.() Saros Körfezi	4.() Ege Denizi
5.() Diğer			

12. Kullandığınız av aracınız nedir?

1.() Uzatma Ağı	2.() Paragat	3.() Trol	4.() Gırgır
5.() Trol/Gırgır	6.() Algarna	7.() Diğer	

13. Yılda kaç gün balıkçılık yapmaktasınız ?

1.() 0-59 gün	2.() 60-119 gün	3.() 120-179 gün	4.() 180-239 gün
5.() 240-299 gün	6.() 300 gün ve üzeri		

14. En çok avcılığını yaptığınız I.tür nedir?

1.() Palamut	2.() Barbunya/Tekir	3.() Lüfer	4.() Sardalya
5.() İstavrit	6.() Mezgit	7.() Dil	8.() Diğer

15. En çok avcılığını yaptığınız II.tür nedir?

1.() Palamut	2.() Barbunya/Tekir	3.() Lüfer	4.() Sardalya
5.() İstavrit	6.() Mezgit	7.() Dil	8.() Diğer

16. En çok avcılığını yaptığımız III.tür nedir?

- 1.() Palamut 2.() Barbunya/Tekir 3.() Lüfer 4.() Sardalya
5.() İstavrit 6.() Mezgit 7.() Dil 8.() Diğer

17.Balık avlama geminizde çalışan tayfanız aileden/aile dışından mı?

- 1.() Aileden 2.() Aileden ve dışarıdan 3.() Dışarıdan

18.Balık avlama geminizde çalışan personelinize ücret ödeme şekliniz nedir?

- 1.() Pay 2.() Yevmiye 3.() Maaş

19.Balık avlama geminizde çalışan personelinizin balıkçılığa devam durumu nedir?

- 1.() Evet 2.() Hayır 3.() Fikrim yok

20.Balıkçılığa devam eden mürettebatın devam şekli nedir?

- 1.() Gemi sahibi olarak 2.() Tayfa 3.() Diğer

21.Balık avlama geminize biçilen değerden memnun musunuz?

- 1.() Memnunum 2.() Kısmen memnunum 3.() Memnun Değilim

22.Balık avlama gemileri geri alma programına başvuru yılınız nedir?

- 1.() 2012 yılı 2.() 2013 yılı 3.() 2014 yılı 4.() 2015 yılı
5.() 2016 yılı

23. Kaç tane balık avlama geminiz var?

- 1.() 1 adet 2.() 2 adet 3.() 3 adet 4.() 4 adet ve üstü

24.Balık avlama gemileri geri alma programını faydalı buluyor musunuz?

- 1.() Evet 2.() Hayır 3.() Kısmen

25.Balık avlama gemileri geri alma programının devam etmesini istiyor musunuz?

- 1.() Evet 2.() Hayır 3.() Bilmiyorum

26.Balık avlama gemileri geri alma programının olumlu etki yapacağını düşünüyor musunuz?

- 1.() Evet 2.() Hayır 3.() Kısmen 4.() Fikrim yok

27.Balık avlama gemileri geri alma programı sonrası balıkçılığa devam ettiniz mi?

- 1.() Evet 2.() Hayır 3.() Kararsızım

28.Balık avlama gemileri geri alma programı sonrası balıkçılığa nasıl devam ettiniz?

- 1.() Gemicisi olarak 2.() Yeni bir gemi ile 3.() Diğer

29.Yıllık geliriniz?

- 1.() ₺200.000 altı 2.() ₺200.000 - ₺399,999 3.() ₺400.000 - ₺599.999
4.() ₺600.000 - ₺799.999 5.() ₺800,000 üstü

30.Yıllık gemi bakım/onarım gideriniz?

- 1.() ₺20.000 altı 2.() ₺20.000 - ₺39,999 3.() ₺40.000 - ₺59.999
4.() ₺60.000 - ₺79.999 5.() ₺80,000 üstü

31.Balık avlama gemileri geri alma programına katılmanızı sağlayan etken nedir?

- 1.() Balıkçılığın karlı olmaktan çıkması 2.() Ortağın artık balıkçılık yapmak istememesi
3.() İkinci bir gemi sahip olunması 4.() Mevcut geminin değiştirilmek istenmesi
5.() Balıkçılıktan ayrılarak emekli olmak istenmesi 6.() Programın cazip bir fırsat görünmesi
7.() Borçların kapatılmak istenmesi 8.() Diğer

32. Balık avlama gemileri geri alma programından memnun musunuz?

- 1.() Memnunum 2.() Kısmen memnunum 3.() Memnun Değilim

EK 3
ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu
Bilimsel Araştırma Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2300062966
Konu : Başvuru İncelenmesi

13.03.2023

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Alkan ÖZTEKİN

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2023-YÖNP-0168 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 09.03.2023 tarih ve 03/23 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR 23- Sorumlu yürütücülüğünü **Dr. Öğr. Üyesi Alkan ÖZTEKİN**'in yaptığı ve proje araştırmacısı **Özgür ÜREYİL** tarafından gerçekleştirilen “Balıkçı Gemisi Geri-Alım Programının Değerlendirmesi (Çanakkale İli Örneği) Kapsamındaki Teknelerin Tespitine Yönelik Çalışma” başlıklı araştırmanın, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.